

De Gierzwaluw

Jaargang 62 nummer 1 maart 2024

Ontdek de Kruithoorn **12**

Van kiemschijf tot kuiken **17**

Tien jaar telpost Diemerpark **29**

Zomertaling

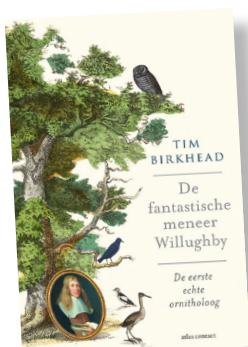
JAAP KRANENBORG

Eén taling maakt geen zomer, maar toen ik niet zo lang geleden die ene Zomertaling zag in Waverhoek, brak toch de zon een beetje bij me door. Want het zijn fraaie eenden, vooral het mannetje met zijn eenvoudige maar uitgebalanceerde kleurencombinatie, prachtig afgewerkt met een forse witte penseelstreek van oog tot nek. Persoonlijk vind ik zijn kop veel mooier dan die van neef Wintertaling, bij wie ik altijd het gevoel heb dat de tekening van het groen op die bruine kop niet klopt, alsof ze een kledingstuk over hun hoofd hebben getrokken dat heel ergens

TEKENING: ANSELMUS BOËTIUS DE BOODT, 1596 - 1610

anders hoort te zitten. Bij de Zomertaling heb ik dat gevoel niet, daar klopt gewoon alles. Eén Zomertaling zag ik. Het schijnt dat je vóór 1960 honderden tot zelfs duizenden Zomertalingen kon zien samenscholen in de nazomer. Soms zou je bijna denken dat vroeger alles beter was. In het geval van de Zomertalingen klopt dat.

Winactie

Maak kans op De fantastische mijnheer Willughby

Alles weten over de ontdekker van de Wespendief? Stuur dan voor 1 mei een mailtje naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl met als subject 'winactie' en maak kans op deze verzorgde hardcover. Het boek is uitgegeven in 2019 en kostte oorspronkelijk € 34,99. Nu is het in de ramsj verkrijgbaar voor **€ 15,-**

Op pagina **42** lees je onze recensie van het boek.

Inhoud

4	Van de redactie Anouk Zuurmond
5	Activiteiten
6	Verenigingsnieuws Marc Menon
8	Melk die het verschil maakt Luella van Turnhout
12	Ontdek de Kruithoorn Luella van Turnhout
17	Van kiemschijf tot kuiken Henk Leenaers
23	Birdin'USA Kees Wevers
26	Bescherming Update Tycho Fokkema en Ewout Huibers
29	Tien jaar vogels tellen in het Diemerpark Frank van Groen
36	Roofvogels en uilen jaaroverzicht in 2023 Teun van Dijk
42	Boekbespreking <i>De Fantastische meneer Willughby</i> Anouk Zuurmond
45	Dwaalgast Groenling
46	Waarnemingen oktober-december 2023 Ellen de Bruin
56	Wat vinden de burens? John van der Woude
59	In Memoriam, Colofon
60	Doortrekker

Marianne Slot won de VWGA fotoprijs 2023. Ze maakte de foto in Polder Opperwoud in Waterland op 17 oktober, vlak voor tien uur 's ochtends.

Wat een mooi actieshot! Kun je er iets over vertellen?

Ik zag dat de Havik boven een weiland verderop aan het jagen was, ik reed daarheen met mijn camera op een rijstzak in het autoroom. Op dat moment sleepte hij de eend uit een slootje. Het slachtoffer verzette zich heftig, maar kon het niet winnen. De Havik begon te plukken en even later te eten.

Weer wat later verschenen er twee Buizerds op het toneel en tot mijn verbazing vertrok de Havik. Intussen lag de prooi verderop in het weiland, buiten mijn blikveld.

Waar fotografeer je mee?

Ik heb een Canon 5D Mark IV met 600 mm lens en 1,4 converter. Nabewerken doe ik met PaintShop Pro. Deze foto is nauwe-

Op de cover

lijks bewerkt, alleen gecropt en een tikje verscherpt.

Wat is jouw fototip?

Zet de wekker en ga er vroeg op uit! Meer vogels, minder mensen en mooier licht. De tip waar ik zelf het meest aan gehad heb, is dat een auto een goede schuilhut kan zijn.

Van de redactie

ANOUK ZUURMOND

Geen vogelaar kan de verleiding weerstaan. Op 11 februari liep ik in de middag met mijn hondje door het Westerpark. Twee vogelaars stonden te turen naar een bosje, met camera en kijker. Mijn hondje liet ik even zelfstandig haar route vervolgen, om snel toe te geven aan mijn neiging om over de schouders van mede-vogelaars een blik te werpen op wat zich afspeelt in de kijker. Is dat een Roerdomp..? Nee, het blijkt een juveniele Kwak te zijn. Zomaar voor onze neus, rustend in de bosjes. De kijker was eigenlijk niet eens nodig. Een week later trof ik dit exemplaar op precies dezelfde plek weer. Een lichte onrust overviel me. Zou het jong hier moederziel alleen zijn? Een blik in mijn VogelAtlas Amsterdam leerde me dat de meeste Kwakken rond Artis en het Oosterpak aanwezig zijn – half wild, half bijgevoerd door medewerkers van de dierentuin. Zou deze jonge nachtreiger het in de koude wintermaanden van 2024 opeens zonder Thuisbezorgd moeten stellen..?

In deze eerste Gierzwaluw van 2024 kijken we terug op het afgelopen jaar en vooruit naar het lenteseizoen. Teun van Dijk, lid van de Veldwerkcommissie, blikt terug op het jaar 2023 met een overzicht van broedgevallen van roofvogels en uilen. Kees Wevers doet verslag van een broeierige reis door het zuidoosten van de Verenigde Staten, waar muziek en vogels goed samen bleken te gaan. Die combinatie wordt in 2024 overigens weer opgepakt: op 2 april organiseren Martijn Voorvelt, die

FOTO: MICHEL FLORIS

Kwak in het Westerpark

componist is, en Tycho Fokkema een introductie 'Vogels herkennen op geluid'. Marc Menon, voorzitter van de VWGA, opent in zijn bijdrage het nieuwe jaar door onder andere het belang van actieve vrijwilligers en commissies te benadrukken. Om een beeld te krijgen van één van die commissies van de VWGA is in deze Gierzwaluw een verslag opgenomen van de activiteiten van de commissie Bescherming. Onder de noemer 'Vogeltechniek' voegen we een nieuwe rubriek toe, waarin Henk Leenaers onderzoekt hoe een vogel eigenlijk 'werkt'. We beginnen, nogal logisch, met het ingenieuze ei.

Over eieren gesproken... Die jonge Kwak in het Westerpark blijkt gelukkige niet als enige neergestreken te zijn in dit deel van Amsterdam. Er zijn er meerdere gesignaleerd. Het belooft een mooie lente te worden.

Activiteiten

TYCHO FOKKEMA

Het is voorjaar, de drukste vogeltijd van het jaar. Wekelijks arriveren er nieuwe zomergasten, en je hebt maar heel even kans op doortrekkers als Beflijster en Draaihal. In deze mooie tijd gaan we natuurlijk naar buiten: 10 april, 8 mei en 12 juni zijn er 's ochtends korte woensdag-excursies, op de website zie je waar naartoe. Vogelaars tussen de 6 en 12 jaar oud kunnen 14 april met (o)pa of (o)ma mee met de jeugdclub naar het Vondelpark. Verder is er zaterdag 14 april een dagexcursie naar Friesland, en gaan we woensdag 17 april naar de Amsterdamse Waterleidingduinen. Check vogelsamsterdam.nl voor de details.

Big Day! Zaterdag 4 mei 2024

Op zaterdag 4 mei 2024 organiseren we voor de 16e keer een Big Day. Doe je ook mee? Het team dat binnen 24

uur zoveel mogelijk vogelsoorten in ons werkgebied waarneemt, wint. Zien of horen = scoren. Een Big Day is een onvergetelijke ervaring en levert vrijwel gegarandeerd enkele leuke waarnemingen op. Elk team krijgt eind april een kaart van ons werkgebied, een checklist en de spelregels. Je kan de Big Day zo serieus aanpakken als je zelf wil. Zo kun je alvast gebieden verkennen, waarneming.nl checken en een route uitstippelen. Meer info over de Amsterdamse Big Day vind je op onze website, of lees het artikel in Gierzwaluw 3 van vorig jaar. Heb je een vraag of wil je je opgeven? Laat het Sander Hietkamp weten met een mail naar s.hietkamp@gmail.com

Lezing Ravenwerkgroep

Woensdag 29 mei De Raaf rukt op! Sinds 2019 broedt deze enorme zangvogel ook in Amsterdam. Hans de Vos Burchart is voorzitter van de Ravenwerkgroep Nederland en komt in Buurtsalon Jeltje alles vertellen over deze fascinerende vogel. Inloop vanaf 19:30, aanvang 20 uur.

In de trektijd duiken vooral Scandinavische **Draaihalzen** bij ons op

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

Een blij vogeljaar 2024!

MARC MENON, VOORZITTER VWGA

Dames en heren,
In het eerste weekend van het nieuwe jaar mocht ik mee met een excursie van onze Vogelwerkgroep naar de Nieuwe Oosterbegraafplaats, het Diemerpark en IJburg. Er stond een venijnig koud noordoostenwindje, en tijdens de rit verloren wij dan ook de ene na de andere deelnemer, maar aan het einde van de middag klokten wij toch nog een kleine 50 vogelsoorten. Daaronder ook enkele fijne krenten in de pap. Ik noem de Bladkoning, een piepklein druk fladderend vogeltje, formaat Goudhaan, dat helemaal uit Siberië hierheen was komen vliegen om zich in de tuintjes van Amsteldorp (in de Watergraafsmeer) te laten bewonderen en fotograferen door een inmiddels opgetrommeld legertje VWGA-ers. En over één van de plasjes in het Diemerpark kwam opeens een Roerdomp langszeilen. Deze landde in de rietrand en liet zich daar nog even bekijken alvorens onzichtbaar in het riet te verdwijnen. Op het IJmeer zagen wij in de gouden namiddagzon ook nog een 'twijfelgevalletje' dat uiteindelijk werd gedetermineerd als een eerste winter vrouwtje Topper, naar ik begrijp de 30ste Topper ooit van IJburg. Tel daarbij op Appelvinken, Vuurgoudhaantjes, Grote en Middelste Zaagbekken en de vele andere misschien 'gewonere' maar daarom niet minder mooie vogels en vogeltjes, en een beter begin van het nieuwe vogeljaar is niet denkbaar! In het tweede weekend van januari 2024 telde ik - zoals elk jaar - voor SO-VON (maar mede gecoördineerd vanuit onze Vogelwerkgroep) winterwater-

vogels in de Bovenkerkerpolder. Het was flink koud en er lag ijs op de sloten en plasjes. Toch nog ruim 10.000 gevleugelde vrienden met de Top 3 voor Grauwe Gans, Kolgans en Smient. Opvallend was dat, toen er een helikopter laag overvloog, de Kolganzen massaal op de wieken gingen terwijl de Grauwe Ganzen, Nijlganzen, Smienten, Meerkoeten en Krakeenden onverstoord door bleven grazen. Maar de waarneming die mij misschien het beste bij is gebleven betrof een Zilvermeeuw enerzijds en twee Zwarte Kraaien anderzijds die op het ijs van een plasje beurtelings aan een dode Brasem liepen te trekken. Het was wel wat verdrietig voor de Brasem, maar het had toch ook iets 'slapstick'-achtigs, dat gesjor en heen-en-weer geschuif met die vis over het ijs.

Tussendoor was er nog op 10 januari 2024 een woensdagochtendexcursie naar (nogmaals) De Nieuwe Ooster. En op 24 januari 2024, mag ik de Afrika-lezing van Edial Dekker openen. Zoals je ziet, er is elke week wel wat te doen bij de Vogelwerkgroep Amsterdam. En ook vanavond staan wij hier weer met zijn allen!

Voordat wij zo verder gaan met de traditionele lezinkjes door en voor leden en de uitslag van de jaarlijkse fotowedstrijd, wil ik toch graag één van mijn oude stokpaardjes van stal halen, door nog even stil te staan bij het grote belang van het hebben van een 'pool' van actieve vrijwilligers die de activiteiten van onze mooie vereniging trekken.

Ik zie het als één van de taken van het bestuur om een omgeving, een klimaat,

te creëren waarin nieuwe ideeën die voortbouwen op de drie grote pijlers van onze vereniging - Bescherming, Educatie en Onderzoek/veldwerk - kunnen ontstaan en tot wasdom kunnen komen. Soms komt het bestuur zelf met ideeën, maar dat hoeft niet altijd. Vaak zijn het de leden zelf, actieve vrijwilligers en anderen die in de frontlinies opereren, die het beste zicht hebben op leuke activiteiten voor de leden van onze vereniging en met prachtige initiatieven komen. Daartoe overlegt het bestuur geregeld met de diverse commissies (zoals Bescherming, Excursies, Lezingen, Veldwerk en Communicatie) en andere actieve vrijwilligers om te horen hoe de zaken lopen en te bespreken hoe het bestuur deze activiteiten en initiatieven zo goed mogelijk kan faciliteren en ondersteunen. Immers, blijde actieve vrijwilligers die met plezier en 'drive' activiteiten organiseren voor onze leden verzekert blijde leden die met plezier aan de activiteiten van onze vereniging deelnemen. En blijde leden die met plezier aan de activiteiten van onze vereniging deelnemen, dragen de vereniging op handen en zorgen er voor dat onze vereniging floreert, en dat verzekert op haar beurt weer een blij bestuur! Daarmee is de cirkel rond - *everybody happy!*

Tot slot vraag ik graag aandacht voor 2024, het jaar van de Huismus. Houd de diverse initiatieven van Vogelbescherming Nederland in de gaten! En misschien zijn er ook binnen onze Vogelwerkgroep leden die iets willen ondernemen, zoals het ophangen van nestkasten.

Maar laten wij nu eerst het glas heffen op een gezond, goed en *blij* vogeljaar 2024!

Mini-lezingen en Uitslag Fotowedstrijd

Michel Floris trapte de lezingen door en voor leden af met een presentatie over BMP-tellingen in het Amsterdamse Bos en de Polder IJdoorn. Mooie reclame voor de BMP-cursus! Vervolgens genoten wij van een presentatie met een filmpje van Margreeth Bloemers (in samenspraak met Gert de Jong) over een uit het nest gevallen Gierzwaluwjong dat vervolgens onbedoeld maar liefdevol werd geadopteerd door een ouderpaar Boerenzwaluwen op een boerderij in Ransdorp. Het verhaal liep goed af want het volgroeide Gierzwaluwjong koos begin augustus 2023 het luchtruim en sloot zich snel aan bij enkele soortgenoten. Tot slot luisterden wij naar een gevat verhaal van Peter Kroon over een twistgesprek met een medewaarnemer over het onderscheid tussen Waterpieper en Oeverpieper. Peter zag zich - tot zijn genoegen - bevestigd in zijn gelijk door het stukje over 'Rondje Marken' in De Gierzwaluw van december 2023. De wisseltrofee *Gierzwaluw* voor het mooiste verhaal werd bemachtigd door Michel terwijl de wisseltrofee *Bosuiltje* (aanmoedigingsprijs) in de wacht werd gesleept door Margreeth (grappig weetje: Margreeth was de winnares van vorig jaar!).

De Fotowedstrijd 2023 werd gewonnen door Marianne Slot met een actiefoto van een Havik die een Wilde Eend slaat. Haar foto siert de omslag van deze Gierzwaluw.

Melk die het verschil maakt

LUELLA VAN TURNHOUT

FOTO: BOEREN VAN AMSTEL

Op een stormachtige dag begin februari fiets ik, tegen de straffe wind in, naar Polder de Ronde Hoep. Deze vormt de zuidelijke grens van ons VWGA-werkgebied, nog voorbij Ouderkerk aan de Amstel. De week daarvoor zijn de eerste Grutto's al geland op het Landje van Geijssel, aan de overkant van de vaart. Ik ben op weg naar Wes Korrel, een van de grondleggers van de Boeren van Amstel: melkproducenten met hart voor weidevogels.

Dat begon eigenlijk al lang geleden, zo blijkt, als ik tegenover Wes aan de koffie zit. Hij is geboren en getogen op de boerderij aan de rand van de Rondehoep, en zijn vader en grootvader voor hem. In de lente kwamen de weidevogels broeden bij hen in de polder. De namen van de soorten kende hij niet, maar de geluiden zeker wel. Die

maakten hem elk jaar weer blij. Toen hij ergens in de jaren '80 rondreed met een landbouwmachine, ontwaarde hij plots een geel plasje achter de roller. Het bleken kapot gereden eieren. Zonde!, dacht hij, en zo ontstond het idee om de nesten te gaan beschermen. De Agrarische Natuurvereniging was geboren.

Maatregelen voor een hoger broedsucces

Niet alleen boeren in de Ronde Hoep werden lid, ook uit omliggende polders zoals de Bovenkerkerpolder en Middelpolder sloot men aan. Zo'n twintig in totaal. Om ervoor te zorgen dat Grutto's, Scholeksters en Kieviten hun jongen goed konden grootbrengen, namen deze boeren allerlei maatregelen voor weidevogelvriendelijk beheer. Bijvoorbeeld later maaien, als de pullen vliegvlug zijn en dus niet vermorzeld worden door een maaimachine. Of voorweiden, waarbij de koeien in april de weide begrazen, zodat de pullen eind mei goed in het nieuwe gras kunnen schuilen maar het voor hen ook nog voldoende doorloopbaar is. Ook werden stukken plasdras gemaakt. Met zo'n hogere grondwaterstand komt het bodemleven naar de oppervlakte en kunnen de snavels gemakkelijker bij dit voedsel.

Verder werd het land opnieuw verkaveld. Alle boeren gaven een stuk land in het midden van de Ronde Hoep

op, en kregen ter compensatie een deel aan de rand. Het middenstuk van 180 hectare is nu een natuurgebied, speciaal voor weidevogels en eigendom van Landschap Noord-Holland. In 2019 werd ook de Rijke Weidevogelboulevard geopend, een gebied met bloemen en kruiden dat langs de weg dwars door de Bovenkerkerpolder loopt. De insecten die hierop afkomen, vormen voedsel voor de weidevogelkuikens. En als vogelaar kun je hier genieten van de rijke natuur.

Een mooi lokaal product met waarde voor vogels

Natuurlijk verkleinen al deze maatregelen de oogst, en dus het inkomen. Met landbouwsubsidies voor agrarisch natuurbeheer werd dit deels gecompenseerd, maar toen het erop leek dat deze afgebouwd zouden worden, gingen de boeren van de Agrarische Natuurvereniging samen met Vogelbescherming nadenken over een ander verdienmodel. De Amstelscheg, die het Groene Hart met de stad verbindt, was

FOTO: BOEREN VAN AMSTEL

Wes Korrel komt graag bij je aan tafel

Bij jou in de supermarkt

Het portret van Wes Korrel siert het literpak Volle Melk van de Boeren van Amstel, de favoriet van menig barista. De melk is te koop bij Albert Heijn in en rond Amsterdam, de Stadsmarkt in de van Woustraat, Jumbo's in Ouderkerk en Diemen en de Plus in Ouderkerk. De zuivelproducten van de Boeren van Amstel zijn ook verkrijgbaar bij de betere horecagroothandel. Van ieder pak gaat 2 cent naar weidevogelbeheer. Dat lijkt misschien weinig, maar de boer zelf krijgt ook maar 7 cent. En alle beetjes helpen! In 2023 ging er €16.000 naar weidevogelbeheer.

té belangrijk voor de weidevogels in Nederland en moest behouden blijven.

Zo ontstond het idee voor de Boeren van Amstel: met een mooi lokaal zuivelproduct

konden ze toegevoegde waarde creëren voor boeren en vogels.

Sindsdien is er door iedereen hard gewerkt om dit op poten te zetten. Het eerste project, met een eigen verwerkingsfabriek voor melk en yoghurt in Ouderkerk aan de Amstel, ging helaas failliet tijdens de corona-jaren. Gelukkig konden belangenbehartigers het bedrijf terugkopen, en was een doorstart van de coöperatie met zeventien boeren mogelijk. Met goed resultaat. Zij kunnen nu een deel van hun productie op de markt brengen als Boeren-van-Amstel-melk, in plaats van te leveren

Door later te maaien, hoger grondwater en voor te weiden hebben de pullen een grotere overlevingskans.

aan Campina. Met een eerlijkere prijs voor de boer, een goed lokaal product voor de horeca en consument én €0,02 per liter melk voor weidevogelbeheer. Zo heeft de melk

van de Boeren van Amstel in 2023 € 16.000,- opgebracht voor weidevogelbeheer in Amstelland.

Zorgen voor nog beter beheer

De Boeren van Amstel blijven hun weidevogelvriendelijk beheer uitbreiden, ontwikkelen en verbeteren. De basis blijft het zorgen voor goed weidevogelgrasland in pullentijd. Daarnaast worden nesten beschermd om het broedsucces te vergroten. Vrijwilligers markeren de locaties met stokken of roosters zodat koeien de eieren niet kunnen vertrappen. In mei wordt het

FOTO: BOEREN VAN AMSTEL

Kleine **Kiebitzen** worden groot dankzij de Boeren van Amstel

gebied geïnventariseerd met alarmtellingen om nog niet ontdekte nesten te vinden. Ook nemen de boeren maatregelen tegen predatie door vossen.

En het werkt! 2023 was voor de Grutto's in de Rondehoep en Bovenkerkerpolder een goed jaar, met een broedsucces van meer dan 80%. Zelf bijdragen aan meer impact kan ook; door de melk van de Boeren van Amstel te drinken, ondersteun je de natuurlijke weide en de weidevogels die daar thuishoren. ↵ ↵

Podcast Vogelbescherming

Wil je meer weten over dit bijzondere weidevogelgebied en zijn boeren, luister dan eens de leuke podcasts van Vogelbescherming over Amstelland en de Boeren van Amstel.

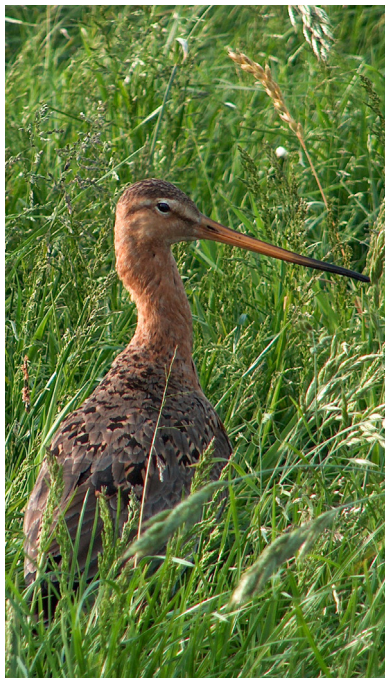

FOTO: AEARLUIN-ENWIKI/WIKIPEDIA

Ook de **Grutto's** doen het goed

FOTO: BOEREN VAN AMSTEL

Stalen roosters beschermen de nesten

Een vogelgebied als compensatie

LUELLA VAN TURNHOUT - MET DANK AAN FRANK VAN GROEN

De Kruithoorn, met op de achtergrond het eiland Pampus

Wie kent Frank van Groen niet, als vogelexpert, initiator van de Vogelatlas, de beginnerscursus of ... tja, te veel om op te noemen. Met Frank als gids maak ik je graag enthousiast voor een bijzonder vogelgebied aan de oostzijde van de stad. We gaan naar de Kruithoorn en de Baai van Ballast, langs de oevers van het IJmeer vlakbij de energiecentrale van Vattenfall.

Prachtig uitzicht

Het is half december, een koude dag maar niet té. Vandaag geen harde wind of regen, zelfs het zonnetje laat zich af en toe zien. Dat maakt het heerlijk weer om vogels te kijken, hoewel Frank aangeeft dat het gebrek aan wind ook z'n nadelen heeft. Daarover later meer. Eerst maar eens genieten

van het mooie uitzicht. We zijn de dijk op geklommen bij het betonnen gebouwtje bovenop de uitlaatsluis van de energiecentrale. We kijken uit over een grote plas in de vorm van een kom, in de verte wordt het water ingesnoerd door een beboste landtong. In het rustig kabbelende water liggen honderden watervogels.

We speuren het water af rond de damwand die hier ver het meer insteekt. Want daar, bij het warmere water dat van de Diemercentrale het IJmeer inloopt, verblijven vogels graag. Ook de wat zeldzamere soorten. En warempel, daar duiken een paar vrouwtjes Grote Zaagbek onder! Rechts van ons ligt een klein schiereiland dat altijd mijn aandacht trekt. Ik vermoed dat diep in de bosschages ook vogels schuilen, maar het is afgesloten met een hek. Frank vertelt dat het vroeger vrij toegankelijk was. Nu lopen er Schotse Hooglanders die ervoor zorgen dat het bos niet te veel dicht groeit. Vanaf de dijk kun je met veel geluk in de rietkraag van het meertje soms een Waterral zien.

Nieuwe natuur in ruil voor IJburg

Het gebied waar de Baai van Ballast en de Kruithoorn onder vallen, is onder handen genomen ten behoeve van natuurontwikkeling ter compensatie voor de bouw van IJburg. Dat kwam namelijk te liggen in het IJmeer, een Vogelrichtlijn- en Natura 2000-gebied. Er moest dus elders nieuwe natuur voor in de plaats komen, waar watervogels zouden kunnen opvetten tijdens de trek en overwinteren. In 2011 was de natuurcompensatie met meerdere luwe plekken een feit. Het water was op bepaalde plekken verondiept en met het graven van een moerassige kreek werd de bestaande landtong van het vaste land afgesneden.

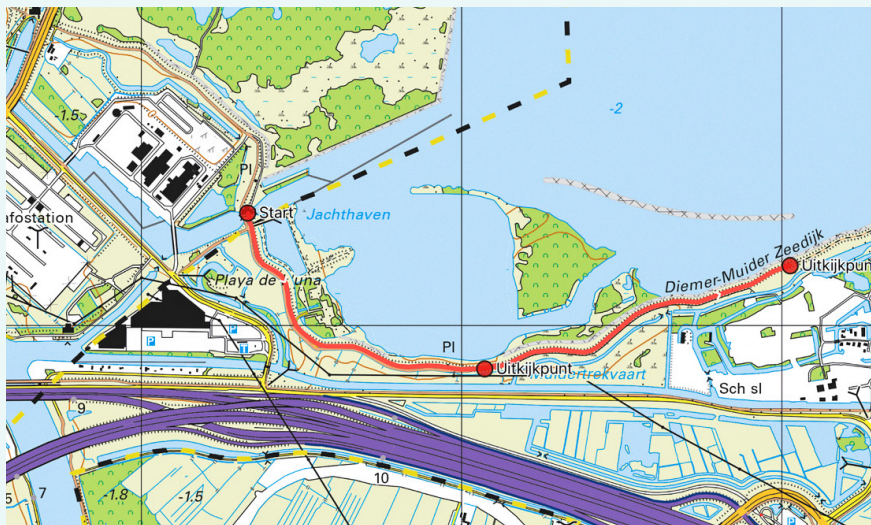
Sindsdien kan de natuur op het eiland zijn gang gaan. Het bos dat er zich heeft ontwikkeld, is ruig en ongerept. Zo ongerept dat zelfs de Zeearend zich veilig genoeg voelde om er in het voorjaar van 2023 te gaan broeden. Dat is nogal bijzonder, zo vlak bij de drukke stad. We speuren voortdurend de horizon af naar

dat majestueuze beest. We hopen op een glimp, maar zien alleen een typisch Nederlands wolkendek en buitelende meeuwen.

Het hele jaar open

Een stukje verderop komt het wandelpad bovenop de dijk samen met het fietspad dat vanaf het Diemerpark naar Muiden loopt. Het pad over de Diemer-Muider Zeedijk heeft de toepasselijke naam Natuurboulevard. Oorspronkelijk was het fietspad alleen in de lente en zomer toegankelijk; dat was een voorwaarde voor vergunning, afgedwongen door de Vogelbescherming om verstoring van de overwinterende watervogels te voorkomen. Want als de vogels schrikken en opvliegen door fietsers over de dijk, verliezen ze veel broodnodige energie. Je kunt de hekken en borden nog steeds zien staan. Handhaving bleek lastig, daarom is het fietspad nu jaarrond open. Hoe dan ook, goed om je daarvan bewust te zijn en zelf geen verstoring te veroorzaken.

Het is sowieso belangrijk dat wij vogelaars meekijken of alles wel zo rustig blijft. In 2014 meerde zomaar een woonboot aan in de Baai van Ballast. Niet veel later kwamen er een paar grote woonarken bij, enigszins verborgen in de moerassige kreek. Bij een houten aanlegsteiger werd allerlei troep opgeslagen. Natuurlijk werd daarmee de rust van de vogels verstoord. Ook zorgde het voor vervuiling en horizonverromming. En dat in een Natura 2000 en natuurcompensatiegebied! Tot frustratie van enkele betrokken vogelaars verdwenen alle meldingen en oproepen tot handhaving eerst in een zwart gat. De betrokken instanties gaven niet thuis en verwezen naar elkaar. Na lang aanhouden zorgde de gemeente Gooise

De gevolgde route richting Muiden

Meren er na enkele jaren voor dat de woonboten verdwenen en de rust terugkeerde. Er blijft dus hulp nodig van oplettende burgers om handhaving af te dwingen.

Van heinde en ver

Daar waar wandel- en fietspad samenkomen, installeren we ons met de telescoop op een breed stuk dijk. Hier kijken we mooi uit over de Baai van Ballast. We zien Kuifeenden, Krak-eenden, Futen en Wilde Eenden. Ook een enorme groep Tafeleenden aan de linkerkant. Dodaarsjes duiken voortdurend onder. Een Blauwe Reiger en een Grote Zilverreiger staan aan de oever te loeren tussen het riet. Weer zien we de Grote Zaagbekken, nu met een mannetje erbij. Frank speelt naar de Kuifduiker, een minder algemene futensoort. Hij was eerder vandaag waargenomen, maar helaas vertoont hij zich nu niet. Wel zien we Nonnetjes, twee vrouwtjes. Wat een mooie eendjes zijn dat toch.

De meeste vogels die hier in de winter verblijven, broeden ver weg. In de bossen van Scandinavië of de toendra's van het hoge Noorden. Als ze hier in de herfst aankomen, zijn de meeste al geruid naar winterkleed. Dat maakt herkennen iets lastiger, zeker voor de beginnende vogelaar. Niet alleen de vogels komen trouwens van ver. Deze plek staat bekend als goed watervogelgebied waar regelmatig speciale soorten te zien zijn. Dat trekt mensen uit het hele land. Vandaag vraagt een vogelaarster uit Brabant ons de weg en speuren twee wandelaars uit het Noorden naar de Kuifduiker.

Een stukje geschiedenis

We vervolgen onze weg over het fietspad. Eerst nog langs het stukje bos dat de kreek aan het zicht onttrekt, maar na zo'n 500 meter lopen krijgen we weer het weidse water te zien. Daar ligt een luwtedam parallel aan de dijk. Dit beschut stuk water voor de dam heet de Kruithoorn.

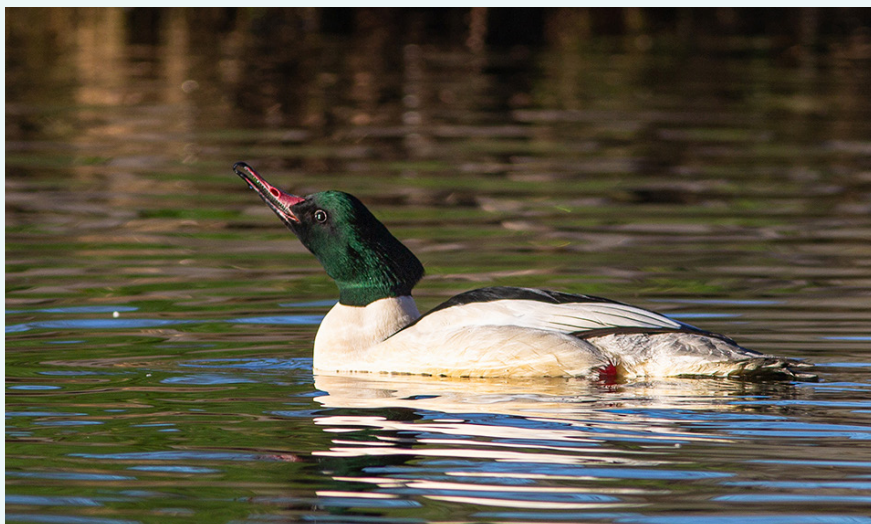

FOTO: ROBERT HEEMSKERK

In de winter zie je hier regelmatig **Grote Zaagbekken**

VGWA-lid Roely Bos bedacht de naam die de vorm combineert met de geschiedenis van het gebied. Aan de andere kant van de dijk heeft eeuwenlang een kruisfabriek gestaan. Er lagen grote hoeveelheden munitie op het terrein opgeslagen. Regelmatig waren er ontploffingen waarbij ook slachtoffers vielen.

Na de val van de Muur werd de fabriek gesloten. Wat overbleef was een sterk verontreinigd stuk grond waarvan de gemeente Muiden geen idee had wat ze ermee aan moest. Langzaam groeide er een wild bos. Uiteindelijk bood de huidige projectontwikkelaar aan het gebied kosteloos te saneren, wanneer hij eigenaar zou worden voor het symbolische bedrag van € 1,-. Nu worden er kapitale huizen gebouwd. Hopelijk blijft de sloot en de 10 meter brede strook bomen tussen de bebouwing en dijk behouden. Als de bewoners niet al te makkelijk de dijk betreden, blijft de verstoring beperkt.

De stad komt ook op andere plekken steeds naderbij. Je ziet gebouwen van IJburg al aan de horizon opdoemen. Ook torent de nieuwe woontoren op Zeeburgereiland nu boven de beboste Vijfhoek uit. En daar waar je vroeger achter de dijk uitkeek op weilanden, zie je nu de auto's op het talud van de A10 voorbij razen. Een tiental jaar geleden kon je daar nog grote groepen Kleine Zwanen zien. Ook dat is veranderd. De populatie is afgenomen en ze komen ook steeds minder naar Nederland door klimaatverandering. Het enige dat we wel zien aan de andere kant van de dijk is een groep Grauwe Ganzen en een Roodborsttapuit.

Lekker in de luwte

Frank telt wel 39 Dodaarzen op het water voor de strekdam. "Probeer dat aantal maar eens ergens anders te zien, kleine kans daarop!", zegt hij. Het mooie is ook dat vogels de luwte opzoeken. Als je geluk hebt, zitten ze vlakbij. Ze zijn dan heel goed te

FOTO: WILLIAM PRICE

In de winter kan hier de **Goorde Fuut** opduiken

observeren, als je ze tenminste niet verstoort. Vandaag staat er helaas maar weinig wind. De noodzaak om achter de strekdam beschutting te zoeken, is er niet. De vogels blijven ver weg op het grote IJmeer hangen. Tja, jammer. Het voordeel is wel dat de wind niet door onze kleren giert. Normaliter is het beste advies om flink warme, winddichte kleding aan te trekken als je hier vogels gaat kijken. Nu krijgen we het zelfs warm als het zonnetje doorkomt.

Ondanks het gebrek aan wind zien we nog de nodige leuke soorten. Een paar-tje Brilduikers bijvoorbeeld, Tafeleenden, Meerkoeten en Krakeenden. Een Stormmeeuw tussen de Kokmeeuwen. Een Middelste Zaagbek ligt tussen enkele Grote Zaagbekken, iets verderop in het water. En een IJsvogel scheert over het water en gaat mooi in het zicht in een boompje op de strekdam zitten. Op waarneming.nl kun je zien welke andere soorten er de afgelopen tijd zijn waargenomen: Roodhalsfuut, Witoogeend, Oeverloper, Dwergmeeuw en Grote Zee-eend, om er maar een paar te noemen. Zo wordt een relatief klein stukje gebied opeens groots.

Een paar tips

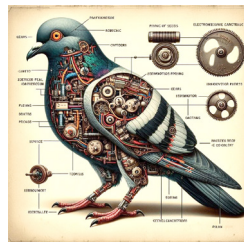
De wandeling van het beginpunt tot de dijk bij de Kruithoorn bedraagt zo'n 2 kilometer. En dezelfde afstand terug. Natuurlijk kun je ook halverwege om-draaien of de fiets nemen. Het gebied is een echte aanrader in de herfst en winter. Ook in de lente is er meer dan genoeg te zien. Houd dan ook de lucht in de gaten. Veel trekvogels vliegen hier over. Frank zag hier flinke groepen Pijlstaarten en Sijsjes, om maar een paar mooie soorten te noemen.

Ook op de weg erheen kun je al genieten. Neem eens een kijkje bij de bosschages langs het pad dat vanaf het beginpunt richting de Maxis loopt. Vol Sijsjes, Putters, Koperwieken en dergelijke. En, ook heel leuk, wij zagen daar zomaar een Houtsnip opvliegen. Nog beter, maak er een lekker uitje van en fiets vanaf de Nesciobrug door het Diemerpark richting Muiden. Wij zagen onderweg een Matkop en hoorden het geluid van negen (!) Waterrallen. Een soort die je bijna nooit ziet, maar als je gewoon luistert, overal aanwezig blijkt te zijn. Dus, trek die warme, winddichte kleren aan en op naar dit prachtige gebied!

Van kiemschijf tot kuiken

HENK LEENAERS

Vraag iemand waaraan hij denkt bij het woord 'ei' en de kans is groot dat zijn antwoord gaat over Pasen, een zondags ontbijtje of een smakelijke omelet. Ook vogelaars ontberen vaak inhoudelijke kennis over vogeleieren, waarschijnlijk omdat mensen (terecht!) worden geweerd uit broedgebieden. Toch is er vrij veel bekend over deze 'buitenboordbaarmoeders', zoals ornithologen vogeleieren wel noemen. We zetten enkele feiten en cijfers op een rij.

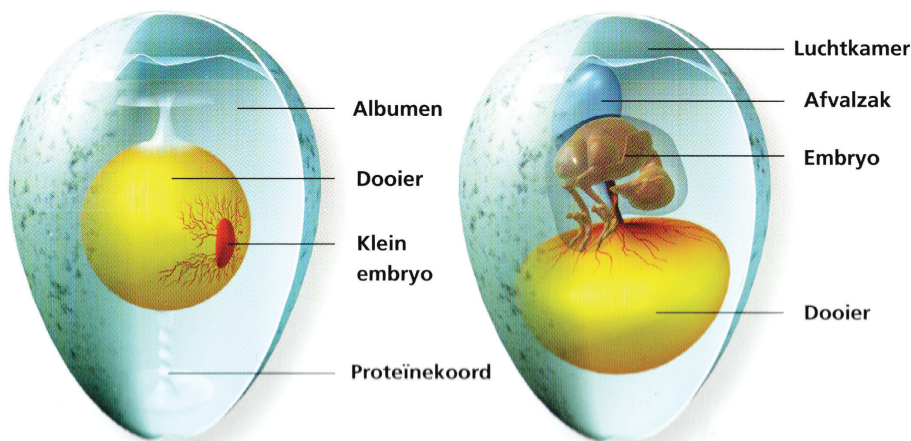

Dat veel vogelaars weinig verstand hebben van vogeleieren is niet zo héél verwonderlijk. Het verzamelen en rapen van vogeleieren is tegenwoordig not done, en ook het fotograferen wordt gezien als een brute en ongewenste verstoring. Dat was vroeger wel anders. Zelfs beroemde natuurliefhebbers als Jac. P. Thijsse mochten graag een eitje rapen. Sommigen deden dat vanwege de schoonheid van vogeleieren en de enorme variatie aan kleuren en tekeningen. Zoals de een postzegels verzamelde, verzamelde een ander vogeleieren. Anderen zagen (en zien) vogeleieren als voedsel. Zo zijn kwar-

teleieren nog steeds een delicatessen, die ook vandaag de dag rond Kerst en Pasen bij menigeen op het menu staat. En de vondst van het eerste kievitseï stond in ons land lang symbool voor het begin van het voorjaar, totdat de Raad van State in 2015 het zoeken naar kievitseieren volledig verbood. Provincies mogen sindsdien geen ontheffingen meer verstrekken.

Zwangerschap buiten het lichaam

We beginnen deze zoektocht met het beantwoorden van de vraag: waarom? Waarom houden vogels vast aan de primitieve gewoonte om eieren te leggen?

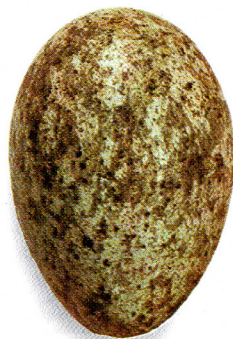
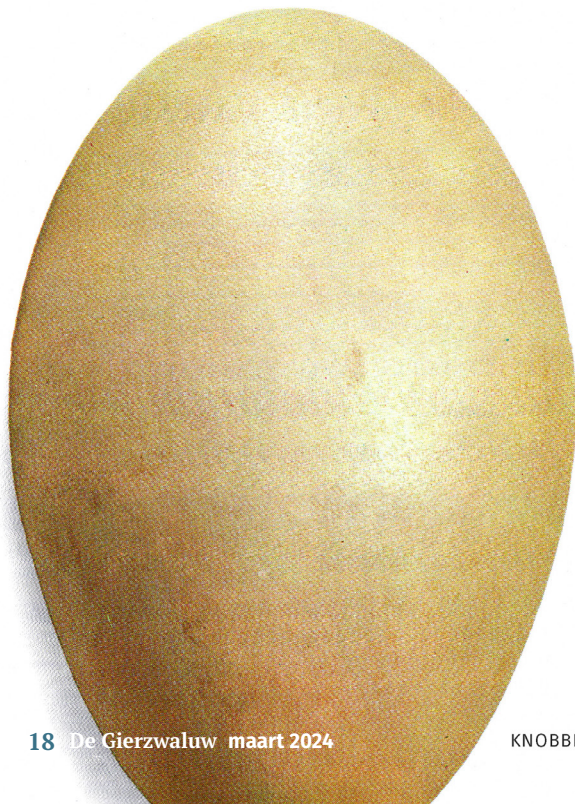

Spinnen, vissen, kikkers en de meeste reptielen doen dat toch ook, zal menigeen denken, maar die kunnen qua ontwikkeling en intelligentie niet tippen aan de meeste vogels. Zo worden duiven gerekend tot de tien slimste dieren op aarde, net zoals olifanten, ratten en varkens – maar dat zijn allemaal zoogdieren. En zoogdieren laten bevruchte embryo's groeien in een baarmoeder, niet in een ei. Toch ligt het antwoord op deze vraag erg voor de hand. Om te kunnen vliegen moeten vogels voortdurend op hun gewicht letten. Een zwangere vogel zou niet zo makkelijk voedsel kunnen zoeken of kunnen vluchten voor roofdieren, waardoor de kans op nageslacht veel kleiner zou zijn. Voor een vliegend wezen heeft een zwangerschap buiten het lichaam – in een ei – dan ook

enorme voordelen. Dat geldt ook voor het embryo: dat kan in deze beschutte omgeving uitgroeien tot jonge vogel.

Grote vogels, grote eieren

Vogeleieren kennen een enorme variatie in afmeting, vorm en kleur. Dat heeft allerlei redenen. De grootste vogels leggen de grootste eieren, zo luidt de algemene regel. Met een lengte van anderhalve meter is de Knobbelzwaan de grootste vogel van ons land en hij legt dan ook de grootste eieren: 11,5 x 75 cm. Het Goudhaantje is, met een lengte van 8,5 cm, de kleinste vogel en legt om die reden de kleinste eieren: 1,25 x 1 cm. Toch is het niet zo eenvoudig. Want kijk je naar het gewicht, dan leggen kleine vogels in verhouding juiste grote eieren: het ei van een Goudhaantje weegt 1/7 van

ZWARTE KRAAI

GOUDHAANTJE

zijn lichaamsgewicht, bij een Knobbelzwaan is dat maar 1/30. Dit komt doordat kleine eieren een relatief grote buitenkant hebben, als je die vergelijkt met de inhoud. En via die buitenkant verliezen eieren warmte en vocht. Wil je daar aan de binnenkant evenveel van overhouden, dan moet je dus (qua inhoud) grotere eieren maken.

Zijwaartse druk

Bij de vorm van een ei zou je verwachten dat sterkte een belangrijke rol speelt. De eierschaal moet het embryo namelijk beschermen. Maar het sterkst denkbare ei heeft een perfect ronde vorm, net zoals een pingpongbal. De op een rond ei uitgeoefende krachten worden namelijk verdeeld over de hele schaal. Maar de meeste eieren hebben de vorm van – nou ja – een ‘ei’: een ovaal met een stompe en een puntige kant. Ook andere factoren spelen dus een rol. Eén daarvan is de diameter van de eileider waar het ei doorheen moet op weg naar buiten. Deskundigen vermoeden dat een ei als bol aan deze reis begint, maar onderweg slanker wordt onder invloed van zijwaartse druk in de eileider. Die druk is het grootst aan de voorkant, wat verklaart dat de stompe kant het eerst naar buiten komt. Toch is dit niet het hele verhaal. Want ook de vorm van het lichaam van de moeder speelt een rol. Duikende vogels met lange dunne lichamen, denk aan de Fuut, leggen namelijk langwerpige eieren.

Fel begeerd en fraai gekleurd

Voor verschillen in kleur en tekening van eieren zijn verschillende verklaringen. Belangrijk is camouflage. Eieren die worden gelegd op plekken in de schaduw, bijvoorbeeld in heggen en bomen, zijn vaak blauw; eieren

gelegd op de grond zijn vaak bruin. Naarmate een soort zijn eieren minder goed kan verbergen, hebben die meer tekening. De eieren van Oeverlopers en Bontbekplevieren, broedvogels van stranden en kusten, zijn dan ook royaal gespikkeld. In holen nestelende vogels, zoals IJsvogels en Huiszwaluwen, leggen juist egaal witte of lichtblauwe eieren – die hebben geen camouflage nodig. Dat geldt ook voor duiveneieren, die meteen na het leggen worden uitgebroed en vrijwel nooit bloot liggen. Maar net zoals bij vorm en afmeting is er niet één regel voor de kleur van eieren. Zo hebben de eieren van Zeekoeten een enorme variatie aan kleuren, waarschijnlijk omdat ze goed herkenbaar moeten zijn. Deze vogels leven in grote groepen dicht bij elkaar, waardoor het lastig is om hun eigen eieren terug te vinden. Dan helpt een opvallend kleurtje. En omdat ze broeden op ontoegankelijke kliffen is camouflage niet nodig. Niet méér, om precies te zijn, want vanwege de fraaie kleuren waren zeekoeteieren lange tijd bijzonder populair. Verzamelaars haalden op de steile kliffen van de Engelse kust levensgevaarlijke capriolen uit om in het bezit te komen van zo’n fel begeerd, fraai gekleurd ei.

Verdedigingslinie

Nu we weten hoe eieren eruitzien, en waarom, is het tijd om stil te staan bij de samenstelling: waaruit bestaat een ei? We beginnen met de schaal. Samen met het ‘albumen’ of eiwit, dat dienst doet als stootkussen, vormt de kalkachtige schaal een belangrijke verdedigingslinie tegen gevaren uit de buitenwereld. De calciumkristallen in deze schaal zijn op dezelfde manier gestapeld als de bakstenen in een gemetselde boog. Deze manier van

stapelen, zo wisten de Romeinen al, zorgt voor enorme sterkte. Naar ver-
luidt kan een kippenei een gelijkmatige
druk van 1500 kilo per cm² verdragen,
het gewicht van een volwassen olifant.
Dat eieren toch kunnen breken weet
iedereen die met Pasen wel eens een
eitje tikt: door een zogeheten 'puntbe-
lasting'. Zo doen jonge kuikens het ook.
Als ze uitkomen tikken die met hun
eitand – een klein bobbeltje van hard
calcium aan het uiteinde van de boven-
snavel – net zolang van binnen tegen
de eierschaal totdat die barst.

Bodemverzuring

Er is overigens nóg een reden waarom
eieren breken en die is door de mens
veroorzaakt. Na de zure regen uit de
jaren zeventig en tachtig, is stikstof
nu de boosdoener. In de vorm van am-
moniak zorgt dit mestbestanddeel voor
bodemverzuring in bijna alle bossen op

de droge zandgronden. De pH (zuur-
graad) van deze bosbodems is inmid-
dels gedaald tot onder de 3,5 – een ex-
treme mate van verzuring. Het gevolg
hiervan is dat boomblaadjes te weinig
kalk bevatten, en dat geldt daardoor
ook voor rupsen (die boomblaadjes
eten) en zangvogels (die rupsen eten).
Veel koolmezen leggen tegenwoordig
eieren met een te dunne schaal en hun
kuikens lijden aan spontane botbreu-
ken. Alleen grootschalige bekalking
(enkele tonnen per hectare) kan dit tij
nog keren.

Bescherming tegen bacteriën

Genoeg gesomberd, verder met het
vogelei. Om luchtcirculatie binnen in
het ei mogelijk te maken, bestaat de
binnenkant van de schaal uit talloze
kleine knobbeltjes, een soort bubbel-
tjesfolie, die rusten op twee zogeheten
'schaalvliezen'. Verse lucht kan het ei

Verschillende vormen

GROENPOOTRUITER: peervormig

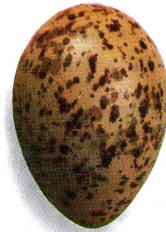
FAZANT

ROERDOMP

KIEVIT

KOKMEEUW

Verschillende kleuren

ZWARTE KRAAI

VLAAMSE GAAI

ZANGLIJSTER

DWERGSTERN

OEVERLOPER

BONTBEKPLEVIER

binnendringen via gaatjes tussen de kalkkristallen in de schaal. Die zijn als kleine putjes met het blote oog zichtbaar aan de buitenkant. De schaal zélf is bij de meeste eieren glad en glanzend, waardoor water en vuil worden afgestoten. Direct onder de eierschaal zitten de schaalvliezen. Deze moeten voorkomen dat bacteriën het ei binnendringen. Ook als een bacterie deze horde toch weet te nemen, is de kans dat hij schade kan aanrichten klein. Het albumen direct onder de vliezen biedt namelijk óók bescherming. Nadat het ei is gelegd koelt het af, waardoor de inhoud krimpt. De twee schaalvliezen maken zich dan los van de stompe kant van de schaal, waardoor in het ei een luchtkamer ontstaat. Deze kamer bevat de eerste lucht die het kuiken zal inademen, nadat het – tijdens het uitkomen – de binnenste schaalvliezen heeft gebroken. Een klein ingebouwd zuurstofflesje, een vondst waar menig ingenieur jaloers op zou zijn!

Veelzijdige omhulsel

Direct onder de schaalvliezen zit het albumen, het wit van het ei. Deze ‘spons’ bestaat voor 90% uit water en heeft een enorme zuigkracht. Daardoor kan er via de luchtdoorlatende poriën in de schaal vrijwel geen water of waterdamp uit het ei ontsnappen. Aan de lange kant van het ei zit er in het waterige albumen een geleïachtig kussen, dat vastzit aan de schaalvliezen en schokken en stoten van buiten kan opvangen. Dit veelzijdige omhulsel – bacteriën tegenhoudend, schokwerend, luchtdoorlatend én watervasthoudend – heeft maar één doel: de dooier beschermen. Geen wonder, want uiteindelijk draait alles om de dooier, het met voedsel volgestouwde hart van elk vogelei, waarin de kiemschijf kan uitgroeien tot kuiken. Een ingenieus ophangstelsel zorgt ervoor dat de kiemschijf zich altijd in de juiste positie bevindt om zich te kunnen ontwikkelen: boven in de dooier. Net zoals de wikkelaar om een toffee, zit er rondom de

dooier een membraan, waarvan de uiteinden als strengen zijn gedraaid. Deze gedraaide strengen of ‘hagelsnoeren’ zitten vast aan het schaalvlies. De dooier kan daardoor vrij draaien en elke beweging van het ei compenseren. Wat er ook gebeurt, de kiemschijf blijft in de dooier altijd op zijn plek. De dooier zelf bestaat voor de ene helft uit voedsel (vetten en eiwitten) en voor de andere helft uit water – alles wat een kiemschijf nodig heeft om eerst uit te groeien tot embryo en daarna tot jong kuiken. Kuikens die blind, naakt en hulpeloos uit het ei kruipen, moeten het doen met een veel kleinere dooier (20% van het ei) dan kuikens die bij het uitkomen al zijn bedekt met dons en binnen enkele uren op eigen benen staan (35% van het ei).

Assemblage

Oké, we weten inmiddels hoe een ei eruitziet en wat erin zit. Maar hoe máákt een vogel zo’n wonder van vernuft? De korte versie: dat gebeurt in een strak geregisseerd assemblageproces, net zoals auto’s op een lopende band. Maar eerst moet er een eitje worden bevrucht. Geslachtsrijpe vogels leggen trossen met ova (microscopisch kleine eitjes) in een van de eierstokken. De eitjes kunnen hier uitgroeien tot ze samen de dooier vormen. Bij de trechtervormige top van de eileider wordt één ovum bevrucht door de zaadcellen van de man, die zijn opgezwoomen tot bovenin de eileider. Hier versmelten de celkernen van de zaadcel en de eicel tot een embryo. Daarna begint een tocht van 1 tot 7 dagen door de eileider (het oviduct). Dit is de lopende band waarop laag voor laag om het embryo een ei wordt opgebouwd. Eerst wordt de dooier ingesnoerd met het zogenaamde ha-

gelsnoer, zodat hij netjes op zijn plaats blijft drijven. Daaromheen wordt een laagje eiwit gevormd. In een volgend stukje van de eileider worden er mineralen als calcium, magnesium en natrium toegevoegd, waarna het ei zijn schaalvliezen krijgt. Door vocht op te nemen zwelt het ei vervolgens op in de schaalklier, de vogelversie van de baarmoeder. Op het door de zwelling strak getrokken eiwitvlies wordt de schaal gevormd en krijgt de kalklaag zijn kleur. Voordat het ei via de cloaca naar buiten gaat – volgens Vogelbescherming met een ‘soort kwispel van de staart’ – krijgt het een glanzende coating en, optioneel, enkele pigmentvlekken. Vergelijk dit maar met de metallic lak die op een auto wordt gespoten vlak voordat hij de lopende band verlaat.

Wonder van volmaaktheid

Na het leggen van een ei begint het broeden, waarna het jong ter wereld komt om zich te ontwikkelen tot volwassen vogel. Over deze en andere onderwerpen valt nog veel meer te vertellen. Misschien wel in een van de volgende artikelen in deze nieuwe reeks, waarin we met een ingenieusblik naar vogels kijken. Toch beginnen we niet voor niets met dit verhaal over het vogelei. In zijn onvolprezen boek ‘The most perfect thing’ (vertaald als ‘Het vogelei – wonder van volmaaktheid’) citeert Tim Birkhead vrouwenrechtenactivist Thomas Wentworth Higginson, die in 1862 zou hebben gezegd: “Als iemand mij met een pistool tegen mijn hoofd zou vragen wat het meest perfecte ding in het universum is, zou ik antwoorden: een vogelei”. Daar hebben we na dit verhaal weinig aan toe te voegen. Eén ding misschien: Lees dat boek!

Birdin' USA

TEKST EN FOTO'S: KEES WEVERS

In het najaar van 2023 ging ik als foto- en videograaf met een Nederlandse band mee op tour door het zuidoosten van de Verenigde Staten. Ik kwam niet speciaal voor de vogels, maar op een continent dat compleet nieuw voor je is, kun je als vogelaar moeilijk niet-vogelen. Tijdens de tour heb ik 68 soorten waargenomen.

Spotlijster

Mijn reis begint in Knoxville, Tennessee. Ik kom 's nachts aan. Nog geen idee waar ik terecht ben gekomen. Het enige wat opvalt zijn de Amerikaanse wegen, stoplichten en restaurants. Dan het moment. De eerste ochtend. Wekker om acht uur gezet en het eerste wat ik buiten hoor zijn tikjes en smakjes van de Rode Kardinaal. M'n eerste Amerikaanse soort, waarna er nog veel zullen volgen. Naarmate de zon verder opkomt, komt ook de zang op gang. Er is opvallend veel variatie in de tuinvogelsoorten. Zo kan ik vanuit de tuin van het huis waar ik verblijf al 20 soorten tellen - waarvan er een erg opviel: de Spotlijster. Deze kiest vaak een zangpost in het zicht en zingt een lang aanhoudend lied van eigen geluiden en imitaties. De zang is onmiskenbaar en luid! Hierdoor voelde deze vogel ook een beetje arrogant. Iets wat ik bijna bij elke tuinvogelsoort opmerkte. Ze maken veel lawaai en komen erg dichtbij. Niks te klagen natuurlijk.

Langs de Mississippi

Ik vervolg mijn reis richting Benoit, Mississippi. Een dorp dichtbij de Mississippi-rivier. Onderweg vanuit de tourbus zijn regelmatig Zwarte- en Kalkoengieren te zien. Het is al nacht als we aankomen op een boerenerf in het grootse landbouwlandschap. Gelukkig zijn er ook vogels in het donker actief. Zo hoor ik in de verte een Amerikaanse Nachtzwaluw zingen. Een mooie voorbode voor de dagen hierna met vogels die opvallen in verenkleed en aantallen. Zo vliegen hier 's ochtends de Epauletspreuwen vanuit hun slaappleats met honderden richting de Mississippi. Een prachtig gezicht. Ook in de akkers rondom foerageren Kildeerplevieren en vliegen er Amerikaanse Blauwe Kiekendieven rond.

Als ik de rivier wil zien, blijkt dat niet zo makkelijk. Dit komt omdat er 'levees' (dijken) zijn gebouwd. Tussen deze dijken en het water zitten dunne

Amerikaanse Zeearend

stroken bos waar wild leeft, zoals Kalkoenen en zwijnen. Rijke Amerikanen hebben deze stukken land opgekocht en jagersclubs en huizen gebouwd. Daardoor is het nu bijna onmogelijk om de Mississippi te bereiken. Toch zie ik nog leuke soorten, met de Amerikaanse Klapekster, Kalkoenen en Bruinkopkoevogels als hoogtepunten.

Kees kijkt vogels

De Mississippi is trouwens een echte trekroute, de 'Mississippi flyway'. Dat is te merken aan de duizenden Kolganzen die dagelijks overtrekken.

Watervogels bij Lake Pontchartrain

We volgen de Mississippi richting het zuiden, naar de stad waar hij de Golf van Mexico instroomt: New Orleans, Louisiana. Door deze stad stroomt niet alleen een rivier, in de nabijheid liggen ook een paar grote meren. Hier kom ik terecht in een jachthaven aan Lake Pontchartrain, een brakwater-estuarium in de delta. De jachthaven is gevuld met vogels! Het gros bestaat uit Lachmeeuwen, maar er zit ook veel leuks in wat mindere aantallen. Ik zie hier Bruine Pelikanen, Witbuikreigers, Amerikaanse Slangenhalsvogels en de meest opvallende van het rijtje: de Visarend. De in Nederland best schuwe soort is in de VS compleet het tegenovergestelde. Hier zijn het echte cul-

Willet

tuurvolgers. Jagen doen de Visarenden niet in de jachthaven zelf. Maar prooien oppeuzelen wel. Zo zitten er meerdere vogels te snacken in de masten van boten en vliegen ze regelmatig over.

Strandvogels in Florida

Verder langs de kust, in Pensacola Beach, Florida bezoek ik National Park Gulf Island. Een prachtig gebied met lang strekkende stranden en duinen, waarvan het zand bijna spierwit lijkt te zijn, waar leuke steltlopers en sterns zich goed laten bekijken. De steltlopers lijken nog minder schuw dan ze in Nederland zijn. De Willet bijvoorbeeld, een prachtige steltloper die zich fantastisch laat zien en fotograferen. Ook zitten er bekende soorten zoals de Drieteenstrandloper, Zilverplevier en Steenloper. Die laatste foerageert hier gewoon op het strand, iets wat ik in Nederland nog nooit heb gezien. Ook in de lucht is er volop activiteit.

Koningsstern

Jagende Bruine Pelikanen, en ook Foster- en Koningssterns. Deze vis-specialisten doken voor mijn neus het water in en uit.

Na 11 dagen en een rondreis van meer dan 2000 kilometer, voelt het alsof het vogelverhaal van deze reis ten einde komt. Niks blijkt minder waar, tijdens de laatste lunch in een visrestaurant aan Lake Pontchartrain duiken er nog enkele nieuwe soorten op, waaronder een Kleine Blauwe Reiger, Ringsnavelmeeuw en een Grote Tafeleend die wel erg hard voorbij vliegt. Met goede reden! Deze stevige eend lijkt twee Amerikaanse Zeearenden een prima lunch. De Grote Tafeleend is het paar te snel af, maar de Zeearenden blijven in de buurt. Uiteindelijk zijn ze zelfs zo dichtbij dat ik ze op een meter of 15 afstand kan fotograferen. De ultieme afsluiter van mijn reis, deze nationale Amerikaanse vogel! 🦢

● ● Actie rond het IJmeer

TYCHO FOKKEMA EN EWOUT HUIBERS

FOTO: EWOUT HUIBERS

Windturbines blijven een hot topic

De Baai van Ballast en de Kruithoorn, die ook elders in deze Gierzwaluw welverdiende aandacht krijgen, vormen een bijzonder deelgebied van onze regio. Wintervogels zoeken er de luwte op en de nabijgelegen telposten aan de Diemer Vijfhoek en het Diemerpark noteren jaarlijks grote aantallen trekvogels. Het IJmeer is niet voor niets een Natura 2000-gebied.

Rond de IJmeerkust ten oosten van Amsterdam zijn een aantal ontwikkelingen gaande die de aandacht hebben van de Commissie Bescherming, die bestaat uit Zimbo Boudewijns, Ewout Huibers, Rinus Nieuwstad en Yannick Lamens.

Broedgebied Zeearenden

Allereerst weet bijna iedereen dat in deze hoek een paar Zeearenden is neer-

gestreken, met een groot nest en een uitgevlogen jong in 2023 tot gevolg. We hopen dat dit eerste broedsucces een vervolg krijgt, en om eventuele verstoring vanaf het water te voorkomen is er onder andere door coördinator Bescherming Ewout Huibers en stadsecoloog Koen Wonders vorig jaar al heel wat rondvaar- en uitzoekwerk verricht. Helaas heeft dat tot op heden niet tot concrete maatregelen geleid omdat on-

duidelijk is welke beheerpartij op welke juridische gronden de Baai van Ballast zou kunnen afsluiten.

Ontwikkeling natuurboulevard

In ditzelfde gebied is de gemeente Gooise Meren (Bussum, Naarden en Muiden) bezig met het ontwikkelen van een natuurboulevard langs de IJmeerkust van Diemen naar Muiden. Omdat het inwonertal van IJburg, Weesp en Muiden groeit zal de recreatiedruk op het gebied toenemen. De Commissie Bescherming is uitgenodigd mee te denken en te adviseren bij het ontwerp en de uitvoering van deze boulevard (een wandelpad en een fietspad). Daarbij wil de commissie de gevoelige flora en fauna van de Baai van Ballast zoveel mogelijk ontzien. De rietkraag langs de dijk is redelijk uniek voor dit deel van het IJmeer. Met wildcamera's zijn er ringslangen, otters en bevers vastgesteld. Daarom ziet de commissie dit stuk riet liever niet

onderbroken. Het advies is de waterzijde van de dijk zo min mogelijk aan te tasten en zelfs de huidige houten steiger uit de rietkraag te verwijderen. Het fiets- of wandelpad dat niet op de dijk kruin past, zou aan de landzijde van de dijk gerealiseerd kunnen worden. Informatiepanelen kunnen recreanten voorzien van uitleg over de diversiteit van het gebied. Op basis van haar kennis van het gebied heeft de Commissie Bescherming Gooise Meren geadviseerd over de mogelijke locaties en uitvoeringen van een observatieplek zoals een kijkscherm of kijkhut. Verder spreekt de commissie de hoop uit dat de toekomstige werkzaamheden worden uitgevoerd door kleinschalige aannemers die met bescheiden materieel te werk gaan.

Windturbines bij Diemen

Net als de gemeente Amsterdam is ook Diemen bezig met een gebiedsverkenning voor de opwek van energie uit

Het IJmeer met links het eilandje "De Drost" en rechts "Warenar"

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

FOTO: EWOUT HUIBERS

De Baai van Ballast kent een rijk vogelleven

zon en wind. Met de drie eenden in het stadswapen zou je verwachten dat Diemen de natuur serieus neemt. Toch is de commissie er niet gerust op dat het proces zorgvuldig verloopt, daarom heeft zij bij de gemeente Diemen haar zienswijze op de Natuurtoets en Milieu Effect Rapportage (MER) ingediend. De MER vormt het ecologisch advies waarop de gemeenteraad haar keuze zal baseren. Een Natuurtoets die gebaseerd is op een enkel terreinbezoek op een grijze en regenachtige dag eind november en een bureaustudie die het effect op vogeltrek van windturbines ten zuiden van de Diemer Vijfhoek niet meeneemt, geeft de natuur volgens de commissie geen eerlijke kans.

Belang trekvogels niet meegenomen

De Commissie Bescherming van Vogelwerkgroep Amsterdam is van mening dat het uitvoerende bureau ANTEA

onvoldoende kennis heeft over de trekvogels die de zoekgebieden rond de A1 passeren. De telposten net ten noorden van de zoekgebieden registreren respectievelijk sinds 1978 en 2010 de aantallen en bewegingen. Trekkende vogels mijden open water, en dat maakt de Friese en de Noord-Hollandse IJsselmeerkust twee belangrijke verkeersaders die samenkomen in het deltagebied tussen Amsterdam en Muiden. Alle vier de zoekgebieden voor windturbines liggen exact in de baan die trekvogels volgen over de telposten. Om deze reden vraagt de VWGA om enorme terughoudendheid bij het plaatsen van windturbines in deze trekbaan. Omdat op diverse plekken in het rapport wordt vermeld dat extra onderzoek nodig is en aanvullende gegevens nodig zijn om tot een juiste afweging te kunnen komen, heeft de Commissie Bescherming aangeboden alle opgebouwde kennis en gegevens over het gebied te delen. ↵

Tien jaar trekvogels tellen

FRANK VAN GROEN

Telpost Diemerpark bestaat 10 jaar! Het afgelopen decennium werd er ruim 1700 uur geteld en vlogen er zo'n 1,3 miljoen vogels over het Diemerpark. Het zwaartepunt van de tellingen valt tijdens de maanden september, oktober en november. Maar ook nu, tijdens de voorjaarstrek, is de telpost af en toe bemand.

FOTO: FRANK VAN GROEN

Op 20 oktober 2013 telde ik voor het eerst vanaf de heuvel van het Diemerpark trekvogels, het begin van een nieuwe telpost. Afgelopen oktober vierde telpost Diemerpark haar 10-jarig bestaan; een mooi moment om terug te blikken, een overzicht te geven van het afgelopen teljaar en eerdere teljaren met elkaar te vergelijken.

Die eerste telling was meteen al goed voor de eerste en tot nu toe enige Klap-ekster, een teken dat de heuvel van het Diemerpark in elk geval een goede plek was voor trektellingen. Vanaf die datum is regelmatig geteld, met in 2013 meteen al vier tellingen in oktober en acht in november. Alle tellingen zijn ingevoerd op trektellen.nl. De gegevens vormen samen met die van vele andere

trektelposten een unieke database. Dit biedt de gelegenheid (regionale) veranderingen in aantallen en trekpatronen van vogels vast te stellen.

Wat is trektellen?

Zoals de naam al aangeeft gaat het om trekvogels, in de praktijk overvliegende vogels, in het voorjaar veelal naar het noorden en in de herfst naar het zuiden. Vanaf een vast punt, liefst met uitzicht over de wijde omgeving, worden een bepaalde periode, meestal in de ochtenduren, alle overvliegende vogels geteld. Laag overvliegende vogels die in een gebied verblijven worden daarbij zoveel mogelijk buiten beschouwing gelaten. Soms is het lastig deze standvogels van trekvogels te onderscheiden. Duidelijke

verplaatsingen van groepen vogels 's ochtends vroeg van een slaapplek naar een foerageergebied doen ook niet mee. Die groepen herkennen, vergt kennis van de lokale situatie. Meestal worden vogels ontdekt op zicht, soms ook op geluid. Veel soorten hebben duidelijk herkenbare, specifieke trekroepjes, om onderling contact te houden met soortgenoten tijdens de trektocht. Kennis van deze roepjes is dan ook een vereiste bij het trektellen.

Waarom is trektellen leuk?

Trektellen kan een heel relaxte manier van vogelen zijn, met op drukke dagen de thrill van grote aantallen. Vooral het onverwachte aspect en de soms grote aantallen die je kan zien, maken trektellen een leuke vorm van vogels kijken. Trektellen kan verslavend zijn. Juist het kunnen plaatsen van waarnemingen en aantallen binnen de context van de eigen telpost en die van andere telposten geeft een extra dimensie aan het tellen. Trektellen.nl toont overzichten van doortrekpatronen, telpostrecords, etc. Daarnaast heeft trektellen iets meditatiefs. Je bent één met de natuur en je zintuigen staan aan terwijl gewone stervelingen nog in bed liggen of zich naar werk of school haasten.

Wat heb je nodig bij het trektellen?

Veel heb je niet nodig, maar je kan het zo gek maken als je zelf wil. Uiteraard is een goede kijker belangrijk. Ook een telescoop om verre vogels op naam te kunnen brengen is heel nuttig. Daarnaast moet je iets hebben om de vogels handig te noteren. Tegenwoordig gebruiken trektellers wel de app van trektellen.nl om gegevens direct in te voeren. Nadeel is dat je steeds op een schermpje moet kijken. In het Diemerpark gebruiken we daarom een praktisch ingedeeld telfor-

mulier. Een veel gebruikt attribuut voor doorgewinterde trektellers is een tiktel-ler, vooral handig om frequent overvliegende vogels bij te houden. Dat scheelt telkens schrijven of invoeren waardoor de blik meer tijd op het luchtruim kan blijven gericht. Er bestaan setjes met twee, drie of zelfs vier tikkers. Dan moet je wel goed in je hoofd hebben welke tikker voor welke soort is. In het Diemerpark worden vaak Vinken, Kokmeeuwen of Houtduiven getikt. Bij massale trek van bijvoorbeeld ganzen of Koperwieken worden overtrekkende vogels ook wel per tential getikt, om lamme vingers te voorkomen.

Op sommige telposten staat geluidsopnameapparatuur continu aan. Dat kan helpen vage roepjes later op naam te brengen, of als auditief bewijs voor zeldzamere vogels die overvliegen. Denk daarbij aan soorten als Roodkeelpieper, Siberische Boompieper, Dwerggors of Ortolaan. Ook een camera met telelens kan om die reden zijn nut bewijzen. Tot slot is een krukje fijn, om even te kunnen gaan zitten bij langdurig tellen en zo stalbenen te voorkomen. Ook een thermoskan met warm drinken en eventueel iets lekkers maken het leven van de trekteller comfortabeler.

Wat is de invloed van het weer op wat je kan zien?

Het weer kan allesbepalend zijn voor wat en hoeveel er overvliegt. Rustig weer en blauwe lucht zijn aangenaam voor de trekteller, maar levert meestal niet veel op. Tegen een blauwe lucht zijn vogels minder makkelijk op te pikken. En bij rustig weer vliegen vogels doorgaans te hoog over om te kunnen waarnemen, zeker de kleinere soorten. Dat geldt vooral als ze wind mee hebben. Met wat tegenwind gaan vogels lager vliegen en worden dan zichtbaar

Vrij zicht vanaf de Telpost Diemerpark

voor de trekteller. Als het te hard waait stopt de trek echter. Na een paar dagen slecht weer, als vogels hun reis noodgedwongen hebben moeten onderbreken, kan de trek massaal losbarsten. Dan moet je er bij zijn als trekteller. Een plotselinge weersverslechtering kan reden zijn voor trekvogels massaal naar beneden te duiken en een veilige plek op te zoeken. Bij zo'n 'fall' is het natuurlijk leuk tellen. Ook de windrichting is van belang voor de trek. Met harde noordwestenwind kunnen vogels vanuit het waddengebied het IJsselmeergebied worden ingeblazen en daarna via het Diemerpark hun reis vervolgen. Zuidoostenwind kan dan weer goed zijn voor roofvogels. Tot slot is ook het weer in de herkomst- en doortrekgebieden van invloed. Vanwege deze veelheid aan factoren laat de trek zich vaak slecht voorspellen. Op veelbelovende dagen kan het tegenvallen, terwijl als je niet veel verwacht ineens een leuke soort overvliegt of de aantallen bovengemiddeld zijn. Gewoon gaan tellen is het beste devies.

Hoe tellen we in het Diemerpark?

Kijker, telescoop, tikker en stoeltje zijn vrijwel altijd standaard aanwezig. De vogels worden per uur genoteerd op een telformulier. Als het even kan wordt steeds een heel uur volgemaakt. Bij uitzondering gebeurt dat niet, bijvoorbeeld als het wel heel erg saai is, of bij hevige of langdurige regen.

Meestal wordt op de eerste twee uur van de dag geteld, tot een uur of negen. Dan begint betaald parkeren op IJburg, en er moet zo nu en dan ook nog gewerkt worden. Op zondag wordt bij gunstige omstandigheden vaak langer doorgeteld, of als de telpost met de fiets wordt bezocht. In juli wordt soms 's avonds geteld, vooral bedoeld om de wegtrek van steltlopers in zuidelijke richting mee te maken, in feite de start van de najaarstrek.

Vaak zijn er meerdere tellers aanwezig. Daarmee is de kans op ontdekkingen in het luchtruim in theorie groter. Dat kan het aantal getelde vogels ten goede komen. Als het echter te gezellig wordt kan de aandacht verslappen en

43.879 **Spreeuwen** werden geteld in 2023

kunnen vogels gemist worden. Idealiter wordt daarom met twee tot drie personen geteld.

Op een geschikt moment na afloop van de telling worden de telresultaten per uur ingevoerd op de website van trek-tellen. Mensen die meer dan de helft van een telling een bijdrage hebben geleverd worden vermeld. De zogenaamde krenten in de pap en soorten die in een relatief hoog aantal zijn geteld krijgen daarbij een vetje. Ze zijn dan vetgedrukt in de telresultaten.

Telinspanning 2023

In het totaal is het afgelopen jaar 209 uur doorgebracht op telpost Diemerpark, verspreid over 84 teldagen, gemiddeld ongeveer 2,5 uur per telling. De maand met de meeste teldagen was september (21 dagen), gevolgd door november (19), oktober (14) en maart (10). In de eerste helft van het jaar is 34 uur geteld, in de herfst 175 uur. Regelmatige tellers waren Adriaan Vis (45 uur), Ewout Huibers (70), Frank van Groen (145), Leobard Hinfelaar (49), Lodewijk

IJlst (14), Piet van der Werf (15) en Will Price (9).

Op de internationale vogelteldag Euro-birdwatch, in 2023 op 30 september, is het traditiegetrouw open dag op telpost Diemerpark. Er is dan een kleine tractatie en enige uitleg over het fenomeen vogeltrek voor vwg-leden en andere belangstellenden. In 2023 was sprake van een recordaantal van 32 bezoeken-de vogelaars (zie vogelsamsterdam.nl/euro-birdwatch-2023-in-het-diemerpark-verslag/).

Gedenkwwaardige teldagen in 2023

Zoals je begrijpt is niet elke teldag even interessant, achteraf gezien. Echt leuke teldagen zijn er gelukkig ook. Dan wordt als het even kan langer doorgeteld. Helaas is dat niet altijd mogelijk vanwege andere verplichtingen. Zo was het jammer dat de beste telling van Koperwiek afgelopen najaar, op 1 november, na 2 uur moest worden afgebroken. Toen waren al 10.042 vogels langs gevlogen en lag het telpostrecord van 30 oktober 2014, met 13.090 Koperwieken in vier uur tijd, binnen handbereik... Een andere leuke teldag in 2023 die in mijn geheugen gegrift staat, is 8 oktober, toen het telpostrecord Blauwe Reiger werd verpulverd. Er vlogen 151 vogels traag wiekend en gracieus over, zoals alleen reigers dat kunnen. De grootste groep telde maar liefst 43 Blauwe Reigers. Het vorige record stamde uit 25 augustus 2019 toen 41 vogels overvlogen. Dezelfde dag was ook goed voor een telpostrecord Lepelaar (215 vogels). Daarmee werd het oude record van 101 Lepelaars op 19 september 2015 ruim verdubbeld. Als laatste bijzondere dag in 2023 wil ik 23 april noemen. Toen trokken, naast een Visarend, in 2 uur tijd 3068 Brandganzen over het Diemerpark naar het

noorden, waarmee het oude record van 2516 Brandjes op 12 april 2020 verbroken werd.

Wat is er zoal gezien op de telpost in 2023?

Van de 135 soorten vogels die op naam gebracht konden worden, zijn in het totaal 152.442 overvliegende exemplaren geteld. Daarnaast zijn van elf soorten alleen lokale vogels genoteerd, die niet overvlogen (Fazant, Koekoek (1), Waterral, Waterhoen, Dodaars, Groene Specht, Baardman (1), Cetti's Zanger, Fitis (1e Amsterdamse waarneming 2023), Braamsluiper en Boomkruiper). De top-20 van meest getelde soorten qua aantal exemplaren en qua aantal tellingen staat in Tabel 1.

Tabel 1
TOP 20 Meest getelde soorten 2023

Soort	Aantal	Soort	N teldagen
Spreeuw	43.879	Grauwe Gans	80
Kokmeeuw	17.558	Aalscholver	78
Brandgans	13.274	Kokmeeuw	76
Koperwiek	12.932	Houtduif	75
Kolgans	11.206	Wilde Eend	75
Smient	9.626	Vink	72
Aalscholver	6.930	Spreeuw	67
Grauwe Gans	5.593	Graspieper	66
Houtduif	5.379	Zilvermeeuw	65
Wilde Eend	2.715	Nijlgans	65
Boerenzwaluw	2.513	Pimpelmees	59
Vink	2.455	Groenling	59
Graspieper	1.897	Koolmees	57
Kramsvogel	1.819	Zanglijster	53
Zilvermeeuw	1.146	Kl. Mantelmeeuw	53
Stormmeeuw	1.063	Putter	49
Kievit	1.054	Brandgans	47
Zanglijster	878	Stormmeeuw	47
Kl. Mantelmeeuw	827	Blauwe Reiger	44
Nijlgans	800	Witte Kwikstaart	44

De Grauwe gans is op 80 van de 84 teldagen gezien en heeft daarmee de hoogste presentie. De top-20 van deze lijst bestaat uit soorten die een groot deel van het jaar aanwezig zijn, en zich over langere of kortere afstand verplaatsen. Meest getelde soort is de Spreeuw, gevolgd door Kokmeeuw en Brandgans. Soorten die veel overtrekken met een duidelijke seizoenspiek staan niet in de top-20 qua presentie, maar soms wel qua aantallen. Voorbeelden zijn Koperwiek, Boerenzwaluw en Kramsvogel.

Van 13 soorten werd in 2023 één overvliegend exemplaar genoteerd. Dit zijn zogenaamde krenten in de trektelpap. Het betreft Brilduiker, Zilverplevier, Rosse Grutto, Bokje, Parelduiker, Ooievaar, Velduil, Smelleken, Zwarte Mees, Nachtegaal, Gekraagde Roodstaart, Roodborsttapuit en Europese Kanarie. Andere bijzondere en leuke waarnemingen in 2023 betroffen onder meer Rotgans (260 vogels), Kleine Rietgans (102), Kleine Zwaan (12), Wilde Zwaan (4), Casarca (9), Middelste Zaagbek (2), Koereiger (7), Purperreiger (6), Kleine Zilverreiger (4), Visarend (7), Zeearend (2), Boomleeuwerik (4), Beflijster (11) en Kruisbek (26).

Vergelijking met voorgaande jaren

Met 209 teluren hoorde 2023 tot de vier beste jaren op telpost Diemerpark (zie Tabel 2). Alleen de afgelopen vier jaren werd steeds meer dan 200 uur geteld. In 2016 was met 92 teluren sprake van een dipje. Met gemiddeld 729 exemplaren per uur scoort 2023 iets onder het gemiddelde van de afgelopen 10 jaar.

Tot nu toe zijn van 180 soorten 1.320.467 overvliegende exemplaren op telpost Diemerpark vastgesteld.

Tabel 2
Teluren 2013-2023

Jaar	Aantal teluren	Aantal vogels	vogels/uur
2023	209	152.442	729
2022	255	148.313	582
2021	259	181.579	701
2020	275	318.891	1.160
2019	156	111.473	715
2018	126	113.928	904
2017	104	60.394	581
2016	92	44.601	485
2015	110	69.552	632
2014	102	91.272	895
2013	27	28.009	1.037
Totaal	1.715	1.320.467	770

Aanvullend zijn van elf soorten alleen lokale vogels genoteerd (Fazant, Dodaars, Waterhoen, Kleine Bonte Specht, Cetti's Zanger, Rietzanger, Kleine Karekiet, Spotvogel, Sprinkhaanzanger, Boomkruiper en Blauwborst).

In tien jaar tijd werd van 20 soorten maar één trekker waargenomen (Kleine Canadese Gans, Nonnetje, Waterral, Kraanvogel, Geelpootmeeuw, Parelduiker, Zwarte Ibis, Grauwe Kiekendief, Ruigpootbuizerd, Grasparkiet, Klapexster, Bonte Kraai, Matkop, Fluitier, Bladkoning, Grauwe Vliegenvanger, Nachtegaal, Grote Pieper, Europese Kanarie en Geelgors). De top-10 van meest getelde soorten staat in Tabel 3. Met meer dan een half miljoen getelde exemplaren is de Spreeuw de absolute koploper. Vooral in de herfst kunnen grote aantallen overvliegen, soms in dichte groepen en/of lange linten. Tellen is soms lastig en ongetwijfeld is sprake van een ondertelling van de werkelijke aantallen. Het record Spreeuw is 26.850 vogels op 1 november 2020. Ook de grote en goed zichtbare ganzen komen geregeld in grote aantallen overvliegen.

FOTO: ROELY BOS

Eurobirdwatch, 30 september 2023

12 september 2020
vloog er een **Roerdomp**
over de telpost

Vrijwel elk jaar heeft wel unieke soorten, vogelsoorten die alleen in dat jaar zijn overgevlogen, zie Tabel 4. Dat zijn natuurlijk bijzonderheden, die zeker een vetje krijgen op trektellen.nl. Veertien soorten werden in slechts twee jaren opgemerkt (Indische Gans, Wilde Zwaan, Soepgans, Bokje, Zwarte Ruiter, Bonte Vliegenvanger, Ortolaan, Houtsnip, Roerdomp, Rode Wouw, Winterkoning en IJsgors). Misschien op Soepgans en Winterkoning na zijn ook dit natuurlijk bijzondere waarnemingen.

Zin om mee te tellen?

Hoewel IJburg steeds groter wordt en het Diemerpark drukker, is de verwachting dat er ook de komende jaren trekvogels blijven overvliegen over het Diemerpark. Gasten zijn altijd welkom de trek een keer mee te beleven. Wanneer ervaren tellers hun resultaten bij mij inleveren, bij voorkeur via een gescaand en leesbaar telformulier, komen die zo spoedig mogelijk op trektellen.nl. Meer informatie en het telformulier is bij mij te verkrijgen via fm.vangroen@kpnmail.nl. ☺

Tabel 3

Top 20 Meest getelde soorten 2013-2023

Soort	Aantal
Spreeuw	544.815
Kolgans	122.197
Aalscholver	73.238
Koperwiek	69.033
Brandgans	66.403
Houtduif	65.912
Kokmeeuw	65.022
Grauwe Gans	47.136
Vink	46.538
Graspieper	28.322

Tabel 4

Unieke soorten 2013-2023

Jaar	Soorten
2013	Klaapekster
2014	Geelpootmeeuw
2016	Grauwe Kiekendief
2017	Bladkoning, Grote Pieper
2018	Ruigpootbuiszard
2019	Zwarte Stern, Fluiter
2020	Meerkoet, Kleine Canadese Gans, Nonnetje
2021	Kleine Plevier, Grasparkiet, Grauwe Vliegenvanger
2022	Kluut, Kraanvogel, Zwarte Ibis, Bonte Kraai
2023	Parelduiker, Europese Kanarie

Roofvogels en uilen in 2023

TEUN VAN DIJK

Als lid van de Veldwerkcommissie VWGA heb ik een overzicht gemaakt van de broedgevallen van roofvogels en uilen in de regio Amsterdam in 2023. Ook schets ik een overzicht van de broedgevallen van de laatste tien jaar van deze vogels.

Bij deze inventarisatie is gebruik gemaakt van rechtstreekse meldingen door leden van de vogelwerkgroep en door het zorgvuldig napluizen van meldingen van roofvogels en uilen in het werkgebied van VWGA op Waarneming.nl. Aan de hand van Sovon interpretatiecriteria heb ik de verzamelde gegevens beoordeeld. Resultaat is het onderstaande overzicht van al dan niet geslaagde broedgevallen van roofvogels en uilen.

Dit overzicht zal zeker niet volledig zijn, want ongetwijfeld zijn er territoria gemist, zeker van uilen zal het aantal meldingen 'onderbelicht' zijn.

Torenvalk 52 territoria

7 territoria in het Westelijk Havengebied, Grote IJpolder en Lutkemeerpolder.

6 territoria omgeving Schiphol.

14 territoria zuidkant Amsterdam: Amsterdam-ZO,

Sperwer, Beatrixpark, 11 april 2023

Groot Duivendrechtsche Polder, Duivendrecht, Bovenkerkerpolder, Holendrecht- en Bullewijkerpolder, Ouderkerkerplas, Amsterdamse Bos, Schinkelbos, Aalsmeer en Botshol. 7 territoria aan de oostkant van Amsterdam: Science Park, Zeeburg, Diemerpark, Vijfhoek e.o., Gemeenschapspolder en Aetsveldsche Polder

18 territoria in Amsterdam-Noord, poldergebied benoorden Amsterdam, Durgerdam-IJdoorn, Ransdorp, Zunderdorp, Holysloot, Volgermeer, Broekermeer, rond Zuiderwoude, Ilperveld, Uitdam en op Marken.

Boomvalk 20 territoria

1 territorium aan de westkant van Amsterdam: Lutkemeer/De Aker. 4 territoria in het Amsterdamse Bos/Schinkelbos, Schiphol e.o. 5 territoria aan de zuidkant: A'dam ZO, Ouderkerk, Amstelveen, Middelpolder, Bovenkerkerpolder en Botshol 6 territoria aan de oostkant van Amsterdam: Gooiseweg e.o., Diemberbos, Vijfhoek e.o., Aetsveldsche Polder en Gemeenschapspolder/Driemond. 4 territoria in Amsterdam-Noord en het poldergebied ten noorden van Amsterdam, Ransdorp, Zunderdorp, Durgerdam en Volgermeer.

Slechtvalk 4 territoria

4 territoria: Westelijk Havengebied AEB, Buikslotermeer, Rijksmuseum en Zuidas. Voorts waren er broedparen aanwezig op de volgende locaties, waarbij geen nest kon worden vastgesteld: Mondriaantoren, Rieker Business Park, voormalige Hemwegcentrale en Science Park. In de nabijheid van de Mondriaantoren

zijn wel nestkasten geplaatst, maar de twee Slechtvalken tonen geen interesse en blijven de Mondriaantoren trouw. De eigenaar van dit gebouw wil geen medewerking verlenen aan het plaatsen van een nestkast aldaar.

Sperwer 40 territoria

9 territoria aan de westkant: Lutkemeerpolder, Rembrandtpark, Erasmuspark, Bretten, Geuzenbos, Westelijk Havengebied en Sloterdijk. 1 territorium binnen de grachtengordel. 4 territoria in Amsterdamse Bos; Heuvel, Schinkelbos, start Bosbaan en Koenenbos. 10 territoria aan de zuidkant van Amsterdam: Beatrixpark, Groot Duivendrechtsche Polder, Ouderkerk, Hoge Dijk, Gaasperzoom, Amstelveen, Middelpolder, Aalsmeer, Uithoorn, Bovenkerkerpolder en Botshol. 6 territoria aan de oostkant: Flevopark/Science Park, omgeving Nieuwe Oosterbegraafplaats, Diemerpolder/ARK-zone, Vijfhoek, Driemond en omgeving Weesp. 10 territoria in Amsterdam Noord, Ilperveld, Volgermeer/Broekermeer, Uitdam, Holysloot, Zunderdorp, Ransdorp/Kinselmeer, IJdoorn en Zuiderwoude.

Havik 12 territoria

3 territoria aan de westkant van Amsterdam: Sloterweg, Westgaarde, en Bretten. 2 territoria in het Amsterdamse Bos/Schinkelbos. 3 territoria aan de zuidkant van Amsterdam: Oosteinderpoel, Gaasperzoom en Botshol. 2 territoria aan de oostkant van Amsterdam: Vijfhoek/Baai van Ballast, Gemeenschapspolder/Driemond. 2 territoria in Amsterdam-Noord,

IJdoorn en IJperveld.

In een aantal gebieden was wel een paartje aanwezig, maar er werd niet genesteld: o.a. Hoge Dijk en Koenenkade.

Buizerd 57 territoria

11 territoria aan de westkant van Amsterdam: Westgaarde/Lutkemeerpolder, Osdorper Binnenpolder, Westelijk Havengebied, Geuzenbos, Bretten, Spaarnwoude en Ons Buiten/Noordelijke Oeverlanden Nieuwe Meer.

8 territoria in het Amsterdamse Bos/Schinkelbos.

3 territoria rond Schiphol en Badhoevedorp.

14 territoria zuidkant van Amsterdam: Beatrixpark, A'dam ZO, Hoge Dijk, Aalsmeer, Uithoorn, Bovenkerkerpolder, Middelpolder, Duivendrecht, Groot Duivendrechtsche Polder, Holendrecht- en Bullewijkpolder, Ronde Hoep, Ouderkerk en Botshol. 8 territoria aan de oostkant/ten oosten van Amsterdam: Watergraafsmeer, Flevopark, Diemerpark, Diemberbos, Diempolder, Vijfhoek, begraafplaats Muiden, Driemond en Weesp.

13 territoria in Amsterdam Noord en het gebied ten noorden van Amsterdam: Ransdorp, Zunderdorp, Holysloot, Uitdam, IJdoorn, Volgermeer, Broekerveer, Landsmeerderpolder, IJperveld, Zuiderwoude en Gouwzee Zeedijk.

Zeearend 1 territorium

1 territorium, Baai van Ballast.

Wespendief 1 territorium

1 territorium, Amsterdamse Bos.

Bruine Kiekendief 15 territoria

15 territoria: IJperveld, Barnegat, Uitdammer Die, Volgermeer/

Buizerd, Volgermeerpolder, 18 juli 2023

Zuiderwoude/Broekerveer, Dijkeinde/Oosterpoel, IJdoorn/Uitdammerdijk, Ransdorp/Zunderdorp, Bretten, Lutkemeerpolder, Bovenkerkerpolder, Middelpolder, Aetsveldsche Polder, Vijfhoek e.o. en Botshol.

Steenuil 4 territoria

4 territoria: Bovenkerkerpolder, Ouderkerk, Ronde Hoep.

Velduil 0 territoria

0 territoria.

Bosuil 15 territoria

15 territoria: Vliegenbos, Amsterdamse Bos, Amstelveen, Frankendael, Gijsbrecht van Aemstelpark, Groot Duivendrechtsche Polder en Vondelpark.

Ransuil 22 territoria

22 territoria: Amsterdam ZO, Bovenkerkerpolder, Amstelveen, Ouderkerk, Groot Duivendrechtsche Polder, Diemerpark, Amsterdamse Bos, Badhoevedorp, Schiphol, Bretten, Sloterdijk, Sloterpark, Amsterdam-Noord en Waterland.

Soort/Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bruine Kiekendief	14	11	18	12	23	12	15	16	17	22	15
Havik	27	27	33	37	29	21	21	28	21	23	12
Sperwer	29	28	30	35	38	34	33	45	33	42	40
Buizerd	57	58	64	63	69	64	87	69	64	63	57
Wespendief	0	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1
Torenvalk	27	28	45	31	36	40	35	52	44	44	52
Boomvalk	23	23	23	22	21	23	16	18	11	18	20
Slechtvalk	3	3	4	5	6	9	5	5	6	6	4
Zeearend											1
Totaal	180	179	219	207	223	204	213	234	198	219	202

Soort/Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Steenuil	11	12	17	16	12	15	13	13	10	9	4
Velduil	0	2	0	2	0	3	0	0	0	0	0
Bosuil	11	10	19	37	30	21	22	27	16	17	15
Ransuil	13	21	22	16	15	12	22	28	11	21	22
Kerkuil	5	5	11	12	9	12	13	23	9	12	8
Totaal	40	50	69	83	66	63	76	91	46	59	49

Kerkuil 8 territoria

8 territoria: Ouderkerk, Ronde Hoep, Aalsmeer, Bovenkerkerpolder, en Waterland.

Overzicht en ontwikkelingen

In totaal zijn in 2023 territoria vastgesteld van dertien soorten roofvogels en uilen. Het gaat hierbij om 49 territoria van uilen en 202 van roofvogels. Het is verheugend dat in een door mensen zo dichtbevolkt gebied zoveel roofvogels en uilen aanwezig zijn in de broedtijd. Wel wil ik opmerken dat te betwijfelen valt of de aantallen bij de uilen reëel zijn. Als we die gegevens van de afgelopen 10

jaren in een tabel zetten, ontstaat het volgende overzicht.
Hoe verhouden de Amsterdamse cijfers zich tot het landelijk beeld? Landelijk geeft de Torenvalk sinds 1990 een dramatische afname te zien; die trend zien we in ons werkgebied nog niet in beeld komen.
Ook de Boomvalk neemt sinds 1985 gestaag af, terwijl die soort bij ons stabiel bleef; na de dip van 2021 is het aantal broedparen nu toch weer stijgend.
De Slechtvalk geeft nu een kleine afname met broedgevallen te zien, terwijl er op diverse plekken ook paartjes verbleven, zonder dat er sprake was van een nest. Helaas

worden steeds meer nestkasten verwijderd, zoals de Hemweg en de ING-Arena. Alleen de laatste is in de nabijheid herplaatst. Op de Mondriaantoren vertoeft al jaren een paartje, evenals op het voormalige Nissankantoor op het Riekerbusinesspark aan de Johan Huizingalaan. Het paartje op het Ringparkgebouw (dat nu in transitie verkeert) heeft nu ook die omgeving voor gezien gehouden. Voor de nestkastloze Slechtvalken op de Mondriaantoren zijn wel twee kasten in de directe nabijheid beschikbaar, maar daar talen ze niet naar. Bij de **Sperwer** zien we landelijk sinds 2000 een dalende lijn, maar na een succesvol 2020 zijn ook 2022 en 2023 goed verlopen in Amsterdam. Het blijkt dat de Sperwer vanwege predatie door de Havik steeds meer stedelijk gebied verkiest, i.p.v. bebost gebied.

Landelijk lijkt de **Havik** zijn top te hebben bereikt, ook bij ons is nu een daling te zien. Diverse legsels hebben dit jaar geen vliegvlugge jongen opgeleverd. Mogelijk speelt daarin ook de boomarter een rol.

Vanaf de eeuwwisseling laat de **Bruine Kiekendief** een dalende lijn zien, terwijl bij ons de populatie min of meer stabiel bleef en in 2017 zelfs een topscore behaalde. Ook in 2021 en 2022 deed deze soort het in ons werkgebied goed. In 2023 blijkt de Bruine Kiekendief teruggezakt te zijn naar het gemiddelde.

Na een gestage toename blijft de **Buizerd** landelijk sinds 2006 op dezelfde lijn. Het Amsterdamse plaatje laat nu een gestage afname zien.

En hoe zit dat regionaal en landelijk met de uilen?

Landelijk is de **Stenuil** sinds 2001 stabiel. Bij ons zien we nu een afname.

Bij de **Velduil** is landelijk na de daling tot 2007 weer enige toename zichtbaar. Dat klopt dus ook met de spaarzame broedgevallen in ons werkgebied. In 2017 trad landelijk een dip in. In elk geval vertoonde de Velduil in 2018 de nodige belangstelling voor ons werkgebied. In hoeverre er sprake is van geslaagde broedgevallen is onbekend. Kennelijk vonden de Velduilen de Amsterdamse regio sinds 2019 niet interessant. In 2023 werd een Velduil gezien bij het Kinselmeer (25 april), bij Ransdorp (21 mei), bij IJdoorn (15 juni), bij Monnickendam (17 juni) en in de Lutkemeer (28 april). Landelijk is de **Bosuil** sinds de eeuwwisseling stabiel, maar bij ons kon je spreken van een duidelijke toename. De soort werd in 2016 ook verbazend vaak gemeld binnen de grachtengordel zonder dat meteen sprake was van een broedgeval. In 2017 ging de Bosuil landelijk afname vertonen. In 2018 is dat ook in ons werkgebied duidelijk het geval. We kunnen t.o.v. 2020 stellen dat de neerwaartse trend voor deze uil in het Amsterdamse weer teruggekeerd is.

Landelijk gaat het droevig met de **Ransuil**, die sinds 1990 alleen maar een dalende tendens te zien geeft. In ons werkgebied kon je die stand vrij stabiel noemen. Het jaar 2019 evenaarde het topjaar 2015 en in 2020 zette er weer groei door; in 2021 zagen we echter een enorme dip. Het is zelfs de laagste score van alle getelde jaren. Gelukkig is het plaatje van 2022 en 2023 weer hoopgevend voor deze soort. Festivals in de nabijheid geven duidelijk een negatief signaal af. Dat zal nu de coronabeperkingen weer geheel zijn opgeheven voor deze uil waarschijnlijk negatief gaan uitpakken.

De **Kerkuil** laat landelijk een heel grillig patroon zien. Na 2018 met

10 gemelde verkeersslachtoffers, pakte 2019 gunstiger uit; er werden 2 verkeersslachtoffers gemeld, maar 2020 kende weer 8 Kerkuilen die slachtoffer werden van het autoverkeer. In 2021 werden weinig dode Kerkuilen gemeld; twee stuks, en het aantal verkeersslachtoffers was in 2022 eveneens twee. Uit 2023 zijn mij geen dode Kerkuilen bekend, maar er zijn wel twee dode Ransuilen gemeld; op 2 mei een dode Ransuil bij knooppunt Amstel, vlakbij volkstuincomplex Dijkzicht, en op 7 juni een dode Ransuil op datzelfde volkstuincomplex. Op enkele plaatsen in het land is men nu hectometerpaaltjes aan het voorzien van een doorrollende bovenkant, waardoor uilen hier niet meer op willen landen. Het blijkt te helpen om uilen op veiliger afstand van snelverkeer te houden. Het beeld van 2021-22 is te spiegelen aan 2017-18. Bij de uilen vormen muizen het hoofdvoedsel. De hoeveelheid beschikbare muizen is echter verre van stabiel. Zo waren 2020, 2021 en 2022 heel slechte muizenjaren. Dat kunnen we terugzien in de uilenparen in 2021 en later.

Bijzondere dank voor het aanleveren van gegevens gaat uit naar Jan van Blanken, Roely Bos, Philipp Derks, Paul Marcus, Frank Warendorf, Rutger Rotscheid, Martin Kempe, Michel Floris, Jos Vrolijk, Adrie Streefland, Ben Daemen, Fons Bongers en Zainal Haberham.

Geef broedgevallen door!

Raak je op de hoogte van broedgevallen in 2024, dan deze graag doorgeven via tr.vandijk@planet.nl

Voorts heb ik nog een verzoek om broedgevallen van roofvogels en uilen niet meer te vervagen, maar ze dan liever onder embargo tot een datum na het broedseizoen te plaatsen. Zodoende kunnen dan die waarnemingen beter worden meegenomen in deze jaarrapportages.

Geraadpleegde bronnen

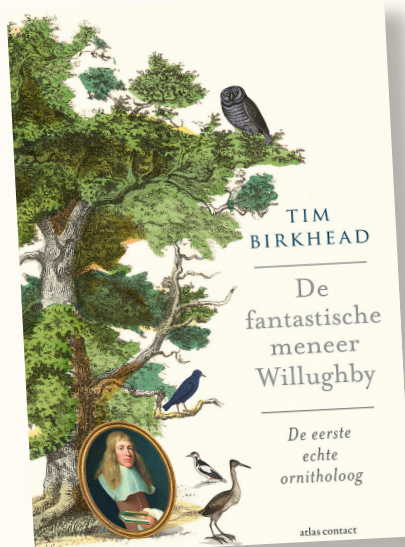
De Gierzwaluw nr. 1, juni 2005 pag. 15
Sovon: Broedvogels in Nederland 2011, pag. 144 Grafieken van Nederlandse indexen.
Sovon: Broedvogels in Nederland 2012, pag. 76 (Kerkuil) en 114 grafieken van Nederlandse indexen.
Sovon: Broedvogels in Nederland 2013, pag. 124, 125 en 127. Grafieken van Nederlandse indexen.
Sovon: Broedvogels in Nederland 2014, pag. 51, 78-81 en 126-129 Grafieken van Nederlandse indexen.
Sovon: Broedvogels in Nederland 2015, pag. 54-55 en 130-131 Grafieken van Nederlandse indexen.
Sovon Broedvogels in Nederland 2016, pag. 77-79
Sovon Broedvogels in Nederland 2017, pag. 54
Sovon Broedvogels in Nederland 2018, pag. 92, 93, 138-142
Sovon Broedvogels in Nederland 2019 pag. 65 en 139 Grafieken van Nederlandse indexen.
Sovon Broedvogels in Nederland 2020 pag. 50, 51
Sovon Broedvogels in Nederland 2021 pag. 59, 82-86
Sovon Broedvogels in Nederland 2022 pag. 71 - 76
Sovon Vogelbalans 2014 pag 14 e.v.
Sovon Vogelbalans 2015, pag. 16-17
Sovon Vogelbalans 2016, pag. 10 e.v.
Sovon Vogelbalans 2017, pag. 10 e.v.
Sovon Vogelbalans 2018
Sovon Vogelbalans 2019
Sovon Vogelbalans 2020
Sovon Vogelbalans 2021
Sovon Vogelbalans 2022
Sovon Vogelbalans 2023

De smaak te pakken

ANOUK ZUURMOND

Boeken

Als vogelaars trekken we er regelmatig op uit met een boekje in de binnenzak: een vogelgids. Elke gids is weer anders: sommige met foto's, andere met tekeningen. Toch kennen vogelgidsen een vast stramien: de kenmerkende uiterlijkheden worden beschreven, leefgebied, op welke andere soorten de vogel in kwestie lijkt, enzovoorts. Hoe is die vaste opzet van onze huidige vogelgidsen eigenlijk ooit ontstaan? Het boek van Tim Birkhead, *De fantastische meneer Willughby. De eerste echte ornitholoog*, geeft daar antwoord op.

De fantastische mijnheer Willughby
 verscheen in 2019 bij Atlascontact.
 Het ligt nu in de ramsj voor €15,-.

De onttovering van de wereld

De titel van het boek van Birkhead, hoogleraar gedragsbiologie en wetenschapsgeschiedenis aan de universiteit van Sheffield, klinkt als een spannend jeugdboek. Dat is terecht: ondanks het feit dat het leven van een 17^e eeuwse wetenschapper wordt beschreven, wat toch taaie kost zou kunnen opleveren, weet Birkhead - een ervaren auteur die bijvoorbeeld ook het bekende *De wijsheid van vogels* schreef - een boeiend verhaal te vertellen over zijn hoofdperson, Francis Willughby (1635-1672), en diens ontdekkingen op het gebied van de ornithologie, samen met zijn goede vriend John Ray. Dat heeft bijvoorbeeld te maken met het bijzondere tijdperk waarin Francis Willughby werkte. Het was een fase in de we-

tenschapsgeschiedenis waarin er een revolutie ontstond in de manier waarop er naar de natuur werd gekeken. Tot de 17e eeuw was het wereldbeeld van Aristoteles alomtegenwoordig, waarin elk verschijnsel in de natuur beschreven zou moeten worden aan de hand van het 'doel' van dat verschijnsel. Dit doelmatige denken maakte in de tijd van Willughby en Ray plaats voor een meer rationeel, mechanisch denken over de natuur, geïnspireerd door de Franse filosoof Descartes. De experimenten en observaties van Francis Bacon maakten duidelijk dat natuurfenomenen te beschrijven zijn aan de hand van bepaalde natuurkundige wetten. Met die meer rationele aanpak van natuurobservaties verdwenen ook langzamerhand allerlei mysterieuze

verhalen die de ronde deden over vogels. Aristoteles kon bijvoorbeeld niet goed verklaren waarom sommige vogels in de zomer verschijnen en in de winter verdwijnen. Hij suggereerde dat sommige vogels in de winter transformeren in een andere soort; zo zou de roodstaart in de winter een Roodborst worden. Een poëtische verklaring, die door deze ‘nieuwe wetenschappers’ werd bijgesteld toen ze de vogeltrek ontdekten. Het is een mooi voorbeeld van het proces van de ‘onttovering van de wereld’, een term die de socioloog Max Weber muntte voor de omwenteling van een magisch naar een rationeel denken. Toch bleven er twee aspecten uit het Aristoteliaanse denken behouden in deze nieuwe wetenschap: ten eerste het feit dat er een ordening in de natuur is en ten tweede dat elk organisme een ‘essentie’ heeft: een uniek onderscheidend kenmerk dat een soort maakt tot wat het is. In het licht van die nieuwe wetenschap gaan Francis Willughby en John Ray aan de slag met een grote taak die ze zichzelf stelden: een ordening aanbrengen in de vogelwereld en van elke soort de kenmerken, of de ‘essentie’ achterhalen. Ze gaan op pad en reizen door heel Europa om de vogelwereld zo goed mogelijk in kaart te brengen.

Trigger warning

Maar de werkwijze van de vrienden is onvergelijkbaar met ons huidige beeld van vogelaars op reis. Ray en Willughby hebben geen teleden of kijkers bij de hand en alleen een aantal onhandig grote afbeeldingen van vogels als vergelijkingsmateriaal. Hun expeditie is dus niet zozeer een reis naar natuurgebieden - maar een tocht langs markten, waar de vogels als eetwaar tentoongesteld liggen, en langs universiteiten, waar allerhande specimina te vinden zijn. Voor de huidige vogel liefhebber is dat vervreemdend om te lezen. Ik had toch het romantische beeld dat zo’n allereerste ornitholoog met een historisch versie van de verre kijker vanuit de bosjes soorten aan het ontdekken was; het morbide karakter van de vogelreizen van Willughby en Ray, daar moest ik af en toe wel een beetje van bijkomen. Halverwege het boek probeert Birkhead zijn vogelminnend lezerspubliek gerust te stellen. Dat is na een dramatische scene waarin de vrienden zonder emotie een grote roofvogel bij een nest neerschieten en de kuikens de nek omdraaien. Birkhead legt uit: “(...) hier was geen ruimte voor lyriek of sentiment. Zonder specimina geen ornithologie, zo simpel is het. Wij krijgen misschien koude rillingen

Tim Birkhead is een fantastische verteller en schrijver van klassiekers als *De wijsheid van vogels* en *De zintuigen van vogels*. Tot vorig jaar was hij hoogleraar gedragsbiologie en wetenschapsgeschiedenis aan Sheffield University. De boeken van Birkhead hebben een hele nieuwe generatie vogelliefhebbers, onderzoekers en schrijvers geïnspireerd.

van een dergelijke houding, maar voor Willughby en Ray verschilde het doden van een vogel niet zo heel veel van hoe wij tegenwoordig vogels identificeren met een verrekijker. Als we het begin van de ornithologie willen begrijpen, dan moeten we dit onder ogen zien” (p. 180-181). Deze trigger warning had denkelijk voor de gevoelige lezer beter wat eerder in het boek geplaatst kunnen worden.

Het feit dat de ornithologie begon met de analyse van dode vogels in plaats van de observatie van levende exemplaren, had twee curieuze gevolgen. Die dode exemplaren dienden in die tijd vaak voor consumptie. Sterker nog, een van de weinige vogelbeschrijvingen uit de tijd van Willughby en Ray was een boekje met een lijst van honderd vogelsoorten – geordend op eetbaarheid. De smaak van de verschillende vogelsoorten werd dus vaak genoteerd in de analyse, en ook welke soorten onderdeel waren van het dieet van de lokale bevolking. (Mocht u nog een keertje overvallen worden door een onbedaarlijke honger in de natuur: vermijd de Spreeuw, die is erg bitter. De Meerkoet is te prefereren.)

Een tweede gevolg was dat Willughby en Ray, die zoals eerder genoemd een ordening nastreefden van vogelsoorten, niet alleen snavelvorm, lichaamsgrootte en uiterlijk van de poten opnamen als belangrijke identificatiecriteria, maar ook de kleur van het vlees. Niet meer dan logisch met dode exemplaren als basis-materiaal, maar uit de notities blijkt het genie van Willughby: hij vermoedde dat bij het classificeren van vogels ook het gedrag of de

zang ooit gebruikt kon gaan worden. Dat nam in die tijd niemand serieus. Pas aan het begin van de twintigste eeuw werd dit onderdeel van vogelgidsen en kwamen er naast anatomische kenmerken ook beschrijvingen van roep en gedrag.

Met de publicatie van *Ornithology* in 1675 – enkele jaren na de vroege dood van Willughby – verscheen er een standaardwerk in de natuurwetenschap. Het systeem dat Willughby en Ray hadden ontworpen om de ordening van vogelsoorten inzichtelijk te maken en een correcte identificatie mogelijk te maken aan de hand van ‘onderscheidende kenmerken’, vormde de basis van onze moderne vogelgidsen en encyclopedieën.

Willughby's Buizerd

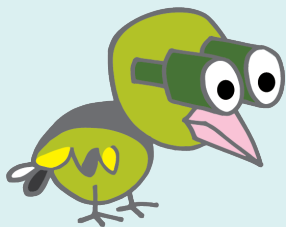
Het laatste hoofdstuk van dit boek is een mooie uitsmijter. Het sterke vermoeden is namelijk dat Willughby de eerste was die de Wespendif beschreef. Birkhead vindt dat het tijd is voor een eerbetoon aan Willughby, de eerste echte ornitholoog. Hij heeft daarvoor een concreet voorstel. De Engelse naam van de Wespendif, de European honey-buzzard, kon niet slechter gekozen zijn, stelt hij. De Wespendif eet geen honing en komt ook buiten Europa veelvuldig voor. De vogel zou de naam van zijn ontdekker moeten dragen: Willughby's buzzard – een voorstel dat, gezien de actuele

discussie over de vernoeming van vogels naar ontdekkers van mogelijk twijfelachtige allure, gedurfd is.

Desondanks zal ik bij de volgende waarneming van een Wespendif denken: kijk, daar vliegt de Buizerd van Willughby. ↵

**WIL JE KANS
MAKEN OP HET
RECENSIE-EXEMPLAAR?**

**Stuur dan voor
1 mei een mailtje
naar [secretariaat@
vogelsamsterdam.nl](mailto:secretariaat@vogelsamsterdam.nl)**

Dwaalgast

*Belevissen van een
beginnende vogelaar*

Iedereen vogelt op z'n eigen manier. Wat voor mij begon als een gezonde interesse in wat er allemaal rondfladdert, heeft zich ontwikkeld tot het continu aanstaan van mijn vogelsensoren. Dat maakt je niet per se socialer. Waar gewone mensen er tijdens een boswandeling lustig op loskletsen, kom ik niet verder dan het roepen van soortnamen. In een meedeelzame bui gevolgd door een interessant weetje over de soort. Gezellig is anders, familiewandelingen een uitdaging. Ik laat me leiden door mijn oren, zie een groepje Staartmezen en mis een afslag. Waar is de rest?

Zo moet een dwaalgast zich ook voelen. Zit je gezellig Canadese besjes te ontbijten met je schoonfamilie, word je ineens opgetild door een of andere najaarsstorm en drie dagen later aan de andere kant van de oceaan weer neergekwakt. Moederziel alleen. En voordat je een beetje van de reis gekomen bent, komt Jan en alleman je begluren, fotograferen en op Facebook zetten. Hoezo privacy?

Zelf ben ik niet zo'n twitcher, ik zie de bijzonderheden graag wat dichterbij huis. De Boomkruipers, die ik vanachter de geraniums ontdekte. Mijn eerste Blauwborst, in de rietlandjes van de Bretten. En de Kerkuil die de laatste maanden de Spreeuwenslaapboom achter ons huis met een bezoek ver-

rast. Ik heb hem nog niet horen gillen, wel de rat die hij in z'n klauwen had. Soms komt er iets voorbij waarvoor je wel op de fiets moet springen. Zoals de Pestvogel die afgelopen november in het Diemerpark neerstreek. Een prachtbeest, en mijn allereerste. De grijsroze wintergast trok best wat bekijks. Met de kuif fier in de wind hield hij met z'n donkere kraalogen de omgeving goed in de gaten. De vogel liet zich de Hollandse besjes goed smaken en trok zich ogenschijnlijk weinig aan van al die bewonderaars. Gelukkig maar. Verstoren wat je mooi vindt, dat lijkt mij niet de bedoeling.

Hoe prachtig zo'n Pestvogel ook is, ik werd minstens zo blij van een andere bijzonderheid, diezelfde maand. Plaats van handeling weer mijn achtertuin. Een Huismus! De eerste waarneming van deze soort in dit decameterhok in veertien jaar. Van voor 2009 zijn er geen gegevens. Ik weet hoe slecht het met ze gaat, de populatie is sinds 1980 met meer dan 60% procent afgenomen. Niet voor niets is 2024 door Vogelbescherming en Sovon uitgeroepen tot jaar van de Huismus.

Het gesjilp van het mussenmannetje maakte me blij. Gaat de beheerstrategie van lichte verwaarlozing in mijn achtertuin dan toch z'n vruchten afwerpen? Dan wordt deze dwaalgast ook mijn vogel van het jaar.

Groenling

Waarnemingen oktober-december 2023

ELLEN DE BRUIN

FOTO: COLINDA VAN BINNENDIJK

Eind 2023 worden veel **Barmsijzen** gemeld

Extrême zeldzaamheden waren er niet echt dit kwartaal, behalve misschien een Pestvogel; toch was er genoeg te zien en weer een fikse voorraad aan waarnemingen om een selectie uit te maken. Van sommige soorten zijn dermate veel waarnemingen, dat het onmogelijk is om alles te noemen. Zo zijn er in dit kwartaal 38.335 waarnemingen! Alle info is verder zelf op waarneming.nl te vinden, daarom kies ik voor een beperkte selectie uit de soorten met status 'vrij algemeen' of '(zeer) zeldzaam'; in genoemde periode zijn dat iets meer dan 5.200 waarnemingen. Voor andere, meer algemene soorten noem ik alleen hoge aantallen of - indien van toepassing - broedgevallen.

Voer jij ook je waarnemingen in?

Zorg dat je je waarnemingen van het volgende kwartaal tijdig invoert op waarneming.nl. Dat kan via de website of de app iObs. Voeg bij interessante waarnemingen zoveel mogelijk informatie toe in de daarvoor bedoelde schermvelden, zoals aantal, geslacht, kleed, gedrag en telmethode; een kleine moeite maar een waardevolle aanvulling. Lever bij (regionale) zeldzaamheden een foto, film- of een geluidsfragment of een duidelijke beschrijving van de kenmerken.

WATERVOGELS

De meeste waarnemingen van **Kleine Zwaan** komen uit Waterland: op 23/10 en 3/12 max. 7 op de Gouwezee (Niels Aagaard), zo ook 7 op Marken op 26/10 (WP). Op 29/11 vliegen er 2 naar west over de Oosterpoel (FvG). Op 2/12 7 naar zuid over IJburg (EH) en op 3/12 maar liefst 13 naar zuid over Weesperluis (EdB, RvD). De eerste **Wilde Zwanen** van deze winter worden al gezien op 31/10 en wel in het Diemerpark; er vliegen 2 naar zuid (FvG, LH). Op 16/11 vliegen er 5 vogels over het centrum; "hoog over richting Zaandam" (Jip Binsbergen), ongetwijfeld dezelfde die 8 minuten eerder over IJburg vlogen (EH). Op 22/11 vliegen er 6 naar zuid over Weesperluis (Steven Wytema). Op 24/11 en 1/12 resp. 1 naar noordwest en 5 naar zuid aan de Muiderkust (IV, EH). In de Aetsveldsche Polder zijn Wilde Zwanen aanwezig in de periode 9/11-30/12 met een maximum van 7 adulte vogels op 13/12 (EdB). Behoorlijk veel meldingen van **Rotgans**, met hoogste aantallen op 15/11: 224 vliegen naar zuid over het Diemerpark (FvG) en 30 worden gesignaleerd in de Durgerdammer Diepolder (DvdH). Het hoogste aantal van overvliegende **Kleine Rietganzen** is 88 naar zuid over het Diemerpark (FvG) en over de Aetsveldsche Polder (EdB), beide op dezelfde dag.

Een ander hoog aantal is 75 in zuidwestelijke richting over de Zeedijk in Waterland (René Beekvelt). Het hoogste aantal **Toendrarietganzen** is een schatting van 600 op 16/12 in de omgeving van Schiphol (Ferdie Hieselaar). Andere hoge aantallen zijn 336 en 239 vliegend over resp. het Diemerpark (FvG) en de Vijfhoek op 12/11 (MB, EdB, RvD, FV, SH).

Op 17/12 bevindt zich een vrouw **Grote Zee-eend** op IJburg (DB). De volgende dag is de vogel helaas weer gevlogen. Het hoogste aantal **Nonnetjes** is ca. 350, op 9/12 op de Gouwee (FvG). Op 16/11 ca. 50 **Grote Zaagbekken** in de Kinselbaai (SL). Ontzettend veel meldingen (441) van **Middelste Zaagbek**; het hoogste aantal is 71 op 11/12, op IJburg (DB). Omdat er al aardig wat niet-wilde, maar ongeringde **Kokardezaagbekken** in ons land voorkomen, is de soort in 2023 verwijderd van de Nederlandse lijst; “uit de analyse blijkt dat Kokardezaagbek veelvuldig ontsnapt, en mogelijk zelfs al tot broeden is gekomen. (...) In de toekomst komt een Kokardezaagbek alleen in aanmerking voor aanvaarding als redelijkerwijs is aangetoond dat de vogel een wilde oorsprong heeft. Dat kan bijvoorbeeld door de aanwezigheid van een Noord-Amerikaanse wetenschappelijke ring, isotopenonderzoek dat aantoonst dat de vogel zijn huidige verenkleed heeft verkregen in Noord-Amerika, of door een bewezen trekroute die een wilde herkomst indiceert” (bron: website CDNA). En zo gaat de waarneming van een vrouwtje op 23/12 in de buurt van de Erasmusgracht (Martijn

Blijf kritisch bij Merlin en Obsidentify

Veel waarnemers gebruiken inmiddels automatische herkenningsoftware als Obsidentify (foto's) en Merlin (geluiden) om een soort op naam te brengen. Prima om een idee te krijgen, maar blijf kritisch. Baseer je op de waargenomen kenmerken; de software zit er wel eens naast. En zonder te belerend te willen zijn, het kan heel leerzaam zijn zelf iets uit te zoeken, in een boek, of op internet.

FOTO: HANS NIEKUS

Koereiger, Ouderkerkerplas, 10 december 2023

van Dussen) automatisch als escape de boeken in.

Hoogste aantal **Krooneend** is ca. 400 langs de dijk naar Marken op 1/10 (Christiaan Both), daarna zijn de aantallen erg laag. Eerstvolgend hoog aantal is 92 op de Gouwzee op 25/10 ("Noël"). Op 10/10 wordt een vrouwtje **Witoogeend** gemeld in de Baai van Ballast (HvO) en op 22/10 aan de Muider kust (Hans Niekus). Lage aantallen van **Toppers** op de Gouwzee: het hoogste aantal gemelde vogels is slechts 6, op 17/11 (FvG), schril contrast met de honderden vogels vorig jaar... Andere plekken waar ze gezien worden zijn Kinselbaai, Baai van Ballast en Kruithoorn. Net als vorig jaar wordt er op de Gouwzee een adulte man **Kleine Topper** ontdekt, op 9/10; "tussen grote groep duikeenden en Meerkoeten. Het complete plaatje: formaat fractie kleiner dan kuifjes met kippenborstje. Geen S curve in flanklijn. Smal koppie zonder bolle wangen. Lichte S curve in achterhoofd met puntje op achterkruin. Parse gloed op kop en geel oog. Klein volledig licht snaveltje met contrasterende smalle zwarte nagel. Vrij grove marmering op rug en fijne marmering op flanken wat 'vuil' effect geeft. Nauwelijks contrast tussen rug en flanken. Vleugelsstreek op armvleugel helder wit, scherp contrasterend met grijze vleugelstreek op handvleugel. Geen lichte aanzet van binnenste handpennen" (ADw). Mogelijk dezelfde vogel wordt gezien in de periode 8-26/11 (velen). Tot 14/10 zijn er max. 2 **Zomertalingen** aanwezig bij de Kinseldam (EV, LH, FvG).

In de relatief lange periode 4/10-13/11 foerageert een 1kj **Roodhalsfuut** bij de Pieren van Muiden (1e wrn. KJP). De eerste **Kuifduiker** van dit seizoen foerageert op dezelfde plek op 21/10 (VvB) en wordt voor het laatst gezien op 20/11. Een dag ervoor, op 19/11 zijn er hier 2 vogels (EdB, RvD). In de Baai van Ballast max. 2 vogels in de periode 15/11- 23/12 (1^e wrn. Ferrie van Dijk). Ook bij de Kruithoorn zijn er 2, op 1 en 23/12 (EH, KJP). Op 22/10, 19/11, 3 en 4/12 worden er max. 3 gemeld in de Gouwzee (1e wrn. Klaas Oudshoorn). In de periode 15/11-1/12 zwemt een **Geoorde Fuut** in de Baai van Ballast (1e wrn. LH, FvG). Op 12/11 wordt er 1 gezien bij Marken (P.J. Tichelaar).

Op 9/10 en 26/11 vliegt een **Roodkeelduiker** naar resp. zuid en west over IJburg (EH). Op 17/10 vliegt een 1kj vogel over de Vijfhoek; "cruisend langs de derde hoek en toen richting IJburg" (GvD). Op 17/11 vliegt een **Parelduiker** naar zuid over het

FOTO: PETER TICHELAAR

Kleine Topper tussen **Kuifeenden**, Gouwzee, 20 november 2023

Diemerpark; “grote voeten” (FvG). Op 19/11 was er 1 kort aanwezig zuidwestelijke richting langs de Muider kust, maar deze vloog al snel op in zuidwestelijke richting (EdB, RvD). Tenslotte nog een **Ijsduiker** over IJburg op 16/10; “onzeker van zijn richting, draaide enkele rondjes. Verdween richting Oranjesluis. Groot beest, geen afhappende kop” (EH).

Groepen overvliegende **Lepelaars** worden gemeld, 215 op 8/10 over het Diemerpark (FvG), 36 over Tuindorp-Oostzaan op 9/10 (DD) en 46 over de Vijfhoek op 2/10 (Tycho Fokkema). Op de Kinseldam zijn er max. 30 aanwezig, op 12/10 (LH). De laatste Lepelaars worden gezien op 14/12 in de Diemerpolder (Brigitte Kok).

De meeste meldingen van **Roerdomp** komen vanuit Waterland, Diemerpark en omgeving Vijfhoek/Baai van Ballast. Op 18/12 om 02:05 wordt er 1 vastgelegd op een geluidrecorder in de Watergraafsmeer: “de vijftiende opgenomen nachttrekker in iets meer dan 5 jaar” (GvD). Waarnemingen van **Kwakken** buiten Artis: op 26/10 en 18/11 op de Sportvelden Watergraafsmeer (Willemijn Somers, Harm Jan Kiewiet), 27/10 en 15/12 in Westerpark (Casper Nederhand, Corinne Bolink) en op 2 en 6/12 max. 2 vogels in de Middelpolder (Axel Groenveld). De soort lijkt zich aardig te vestigen in het Oosterpark: in de periode 13/10-30/12 (1e wrn. Edial Dekker), max. 6 vogels op 27/11 (“Machtelt”). **Koereigers** worden het gehele kwartaal door gezien; maar liefst 133 meldingen. Op een aantal plekken zijn de vogels langdurig aanwezig: in Weespersluis in de periode 3-31/12 (1e wrn. RvD, EdB) en bij de Ouderkerkerplas 1 vogel in de periode 8-31/12 (1e wrn. AS). De soort wordt op verschillende plekken in Waterland gezien, met een maximum van 13 op 28/10 aan de Binnen-/Buitengouw (PR) en een maximum van 12 langs de Bloemendalergouw op 6, 8 en 11/11 (Edwin Kapitein, Carly Freeman, AS, EdB, RvD). De meeste **Kleine Zilverreigers** worden waargenomen op de Kinseldam, in de periode 2/10-12/11 max. 2 vogels daar (1e wrn. AS). Op 8/10 vliegen er 2 naar west over het Diemerpark (FvG, LH). Op 24/11 ook 2 naar west bij de Kruithoorn (IV), de laatste waarneming van het jaar.

Op 13/10 is er een juveniele **Flamingo** aanwezig in de Kinselbaai (Rob Struyk). Een dag later, op 14/10 vliegt er ook 1 naar west over het A'dam-Rijnkanaal thv Weesp; “kwam aan uit noord en zwenkte naar west. Ongetwijfeld dezelfde vogel als een uur later over de Waverhoek; wrn. 290609839: *geheel grauwwit indruk, met uitgebreide donkere tekening op vleugel. In het veld geen enkele roze-oranje tekening gezien op onder- of bovenvleugel*. Sluit me geheel aan bij deze beschrijving” (EdB, RvD). Wellicht dezelfde vogel die gezien werd in de Kinselbaai op 6/9 van dit jaar?

ROOFVOGELS & UILEN

In totaal 75 meldingen van **Blauwe Kiekendieven**, te veel om hier op te noemen. Dat geldt ook voor de **Zeearend** dit kwartaal, 99 waarnemingen zelfs. De soort wordt met name gezien langs de randen van het IJmeer. Enkele details: 4/10 “het mannetje kwam laag uit het oosten aanvliegen met een prooi over het IJmeer. Hij landde op het nieuwe eiland van IJburg. Daarop kwam het vrouwtje naar hem toe vliegen. Hij wachtte haar niet af en voor zij geland was, ging hij enkele tientallen meters westelijk van de eerste plek zitten. Toen zij wederom naar hem toe vloog, koos hij het luchtruim en vloog richting Baai van Ballast, gevolgd door het vrouwtje. In de lucht deed zij enkele malen een poging om de prooi over te nemen, maar hij leek niet van zins om er afstand van te doen. Daarbij riepen de vogels. De juveniele Zeearend vloog even in hun gezelschap maar verdween alweer snel uit beeld” (PM). Op 15/10 “achtervolgde er 1 een Visarend, die vervolgens zijn vis liet vallen.

Daarachter volgden weer 2 Raven. Was spectaculair om te zien” (EdB, RvD, GvD). Andere locaties: over de Aetsveldsche Polder trekken op 8/10 in totaal 4 vogels naar zuid (EdB, RvD). Op 22/11 en 20/12 wordt er 1 gezien in Botshol (“Stephan”). Op 14/12 vliegt er 1 in zuidwestelijke richting over De Hoge Dijk (SH). Op 1 en 7/10 wordt een **Visarend** gezien boven het Schinkelbos (“Yannick en Jelin”, Stephane Mordac). Op 8/10 1 vliegend in zuidwestelijke richting over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD). Op 15/10 foerageert er 1 bij de Kinseldam (LH). Net als vorig jaar veel waarnemingen in de regio tussen het Diemerpark en Muiden. Op 18/10 vloog er 1 “aanvankelijk ten oosten van Baai van Ballast naar het zuiden over de Kruithoorn. Om 13:35 weer ter hoogte van de PEN-centrale naar west. Daar defeceerde hij in de lucht. Volgende keer dus een paraplu opzetten!” (PM). De laatste waarneming hier is op 19/11 langs de Muider kust (LH), de laatste datum ooit in november. Overvliegende **Rode Vrouwen** worden waargenomen in de Aetsveldsche Polder op 19/10 (EdB), omgeving Schiphol op 1/11 (F. Zevenberg) en aan de Termietergouw op 19/11 (RV). Op 18/10 vliegt een **Zwarte Wouw** in zuidwestelijke richting over de Aetsveldsche Polder; “door scoop en kijker goed kunnen zien. Ging als een speer naar ZW” (EdB).

Smellekens worden de gehele periode waargenomen, o.a. vanaf Schiphol, Vijfhoek, Waterland en de Aetsveldsche Polder; in totaal 27 waarnemingen. Er is **één** melding van **Boomvalk**: op 6/10 in De Broekermeer (RV).

Kerkuilen worden o.a. gemeld in de Watergraafsmeer, de Middelpolder, De Broekermeer, **Bosuilen** o.a. in de Middelpolder, het Vondelpark en het Amsterdamse Bos. Een roestplek van max. 6 **Ransuilen** wordt gemeld ergens in Amsterdam-Zuidoost. Op verschillende plekken worden **Velduilen** gezien, o.a. in Waterland op 6/10: «stak even de kop boven het gras en verdween later in het enkelhoge gras... tot de koeien hem tot drie keer opstootten. Toen ging hij in het weiland ernaast aan de slootkant zitten, waar hij bezoek kreeg van een Hermelijn” (LIJ), in de Aetsveldsche Polder op 12/10; “gemobd door kraai, schroefde omhoog en daarna kwijt” (EdB) en in het Diemerpark op 16/11 (FvG),

STELTLOPERS

In de periode 1-14/10 zijn er max. 4 **Bontbekplevieren** te zien in Waterland (velen). Op 1/10 een opname iets na vijven ’s ochtends in de Watergraafsmeer (GvD). Op 15/1 foerageert een 1kj vogel op Schiphol “in grote groep Kieviten” (Fred Cottaar). Op dezelfde datum vliegt er 1 naar zuid over de Vijfhoek (EdB, RvD). Eén waarneming in december: op 14/12 vliegt er 1 in noordwestelijke richting over de Uitdammerdijk; “hard vanuit IJmeer/Flevo kant” (DvdH). **Zilverplevier** is vnl. te zien in Waterland: in de periode 2-21/10 max. 3 vogels bij de Kinseldam (1e wrn. AS) en op 11 en 25/11 in Polder de Peereboom (EdB, RvD) resp. De Nes (RH). Eén waarneming buiten Waterland: 1 naar zuid over IJburg op 28/10 (EH).

Tot 16/10 aardig wat meldingen van **Rosse Grutto** in Waterland. In november wordt de soort gezien in De Nes op 4 en 11/11; “vloog heel even, lichte staart zonder zwarte eindband” (Adriaan Guldemon, EdB, RvD). De laatste **Grutto** van oktober wordt gezien op 17/10 op de Kinseldam (AS, LH). De soort wordt in november niet waargenomen, wel 1 decembergeval: een - uiteraard - winterkleed Grutto foerageert in Polder de Peereboom op 15/12 (EdB, DD).

Het hoogste aantal **Kemphanen** is 25, opvliegend vanaf De Nes in Waterland (JK). Andere relatief hoge aantallen zijn 15 op de Kinseldam op 6/10 (LH) en 14 tot 19 op Schiphol op 31/12 (LIJ, RR).

Op 4/10 worden 2 **Kanoeten** gezien op de Kinseldam (LH), op 6 en 17/10 zit er

nog 1 (AS, SL, LH). Op 10/10 worden 2 **Drieteenstrandlopers** gefotografeerd “op opgespoten zand in het IJmeer. Vanaf het Strandeiland, niet openbaar toegankelijk gebied” (Donny Dolman). Op 1/10 wordt een **Kleine Strandloper** gemeld op de Kinseldam (EV). Op 7/10 foerageert een 1kj **Krombekstrandloper** op de Kinseldam (LIJ). Het hoogste aantal **Bonte Strandlopers** op de Kinseldam is 34 op 14/10 (LH), en in Polder de Peereboom foerageren er 38 op 11/11 (EdB).

Op de Kinseldam wordt op 12 en 16/10 een winterkleed **Zwarte Ruiter** gezien (LH, Stefan B), en op 11/11 maar liefst 3; “op steentjes net wel-net niet in het water (hoog water; niveau 35 cm hoger dan normaal); later verdwenen” (EdB, RvD). Ook op de Kinseldam worden in de periode 1-15/10 **Groenpootruiters** waargenomen (velen), met een maximum van 3. Op 18/10 en 22/11 vliegt er 1 naar west over de Aetsveldsche Polder (EdB), op 31/10 1 over de Nescioburg (RB) en op 5/11 1 over Tuindorp-Oostzaan (DD). Op 1/10 een melding van 2 **Bosruiters** in Varkensland (Nico Dekker). Op 7/10 wordt een **Steenloper** gemeld op de pieren van Muiden (M. Goldenberg). Langs de Muiderkust vliegt er 1 in zuidwestelijk richting op 18/11 (EdB, RvD). Op 29/11 zit er 1 op Schiphol; “tussen een paar honderd Kieviten” (CW); in de periode 16-31/12 worden hier maximaal 4 vogels geteld.

Er zijn 5 gevallen van **Bokjes** in de periode 10/10-3/12. Het hoogste aantal is 3 op 26/1 in Polder Opperwoud (JK); waarschijnlijk ringers met een sleepnet.

MEEUWEN & STERNS

Een **Grote Jager** wordt gemeld op 24/11 vliegend in westelijke richting over het Buiten IJ; “grote donkere jager; met veel wit op de basis van de handpennen; behendig zwenkend/vliegend in de harde wind; lichte handpennen uitstekend waarneembaar in het zonlicht. De vogel liet zowel de onderkant als de bovenkant goed zien (in de scoop) in mooi zonlicht, tijdens het zwenken, en aldus uitstekend te determineren; verwarring met andere, jonge, meeuwen uitgesloten” (AS).

In tegenstelling tot het najaar van 2022 veel meldingen (48) van **Dwergmeeuw**, met name in oktober: in de periode 1-13/10 in de Kinselbaai max. 17 op 1/10 (LH) en in periode 2-16/10 op het IJmeer en omgeving max. 160 op 4/10 (Gerrit J. Gerritsen). Op 16/11 vliegen er 2 naar zuid over IJburg (EH). Langs de Muider kust zijn er max. 6 op 24 en 25/11 (IV, EdB). Op Schiphol max. 2 in periode 9/11-29/12 (1e wrn. CW). Laatste waarneming is een adulte vogel in de Middelpolder op 30/12 (EV). Geen hoge aantallen van **Zwartkopmeeuw** dit kwartaal, het hoogste is slechts 2 op Het IJ op 7/10; “waaronder de geringde 7e jaars vogel 3TT1 van de Kreupel (juni 2017). Voor het derde jaar in de herfst pleisterend op het IJ, sinds sept. 2021” (Ruud Vlek). Twee decemberwaarnemingen van een overvliegende 1kj vogel: op 1/12 in Noord (EdB) en op 26/12 over IJburg (Hein Masseling). Naast enkele losse meldingen, wordt een adulte **Geelpootmeeuw** gezien bij de Pieren van Muiden in de periode 1-17/10 (1e wrn. AS).

De laatste **Reuzenster** wordt waargenomen op 16/10, bij de Kruitthoorn (HvO). In de periode 1/14-10 worden **Zwarte Sterns** gezien in de Kinselbaai, met op 1/10 een maximum van 5 vogels (WP).

HOENDERS, SPECHTEN & VARIA

Het maximale aantal **Patrijzen** in de omgeving van Schiphol is 17, “tussen de kluiten”, in de periode 23-29/12 (CW). Alle waarnemingen van deze soort worden nog steeds automatisch vervaaagd, vanwege het risico op stropen.

Er zijn enkele waarnemingen van **Kraanvogel**, waarvan een groep van ca. 40

het meest opvallend is, boven de A2 thv de Holendrecht- en Bullewijker polder op 16/11 (Han Zevenhuizen, SH). Op dezelfde datum na 23 uur wordt het geluid opgenomen in Randwijck, Amstelveen; "richting onbekend. Klonk niet als meerdere vogels" (PR). Een dag later, 17/11, vliegen er 3 boven de Nieuwe Oosterbegraafplaats (LH, RBos) en wordt er 1 gehoord in de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD).

Kleine Bonte Specht wordt voornamelijk waargenomen op de Vijfhoek, in de gehele periode t/m 18/12 (1e wrn. FV). Op 25/12 is er een opvallende melding in de Hoofddorppleinbuurt; "ik kon de vogel op 3 m afstand zien, op de zelfde hoogte in een boom in een binnentuin, ik woon op 2 hoog. Hij oogde wat rommelig grijs van opzij met een fel rood petje. Mijn zoon attendeerde mij erop, hij was al eens eerder op het geluid afgekomen en herkende de vogel" (Joke Dik). De meeste waarnemingen van **Groene Specht** komen dit kwartaal wederom uit De Nieuwe Ooster en Westgaarde.

Een mogelijke **Vale Gierzwaluw** vliegt in noordoostelijke richting over de Kadijken op 2/11 (Willem van der Waal). Vanwege de sterk toenemende trend van deze soort worden waarnemingen met ingang van 2023 niet langer beoordeeld door de CDNA. Vanwege gebrek aan fotografisch bewijs is de waarneming op waarneming.nl afgekeurd; met de volgende redenatie: "omdat de verschillen met gewone Gierzwaluw erg klein zijn, zijn goede foto's vereist om de determinatie veilig te stellen. De determinatie blijft nu eenmaal erg lastig en daarom nemen de vogeladmins de lijn van de CDNA over om alleen waarnemingen met duidelijke foto's goed te keuren. Op de foto's dienen het ondervleugelpatoot en de kop (oogmasker) goed te beoordelen te zijn. Bij waarnemingen zonder foto's of met foto's die niet meer tonen dan een niet nader te determineren gierzwaluw, vragen wij de waarnemers om de waarneming op onzeker te zetten of te veranderen naar 'Gierzwaluw (Apus) onbekend'."

ZANGVOGELS

Op 14/11 een mooie ontdekking van een 1kj **Pestvogel** in het Diemerpark (DvdH). De vogel is de dag erna ook nog aanwezig en wordt door velen bekeken; "zat doodstil vol in het zicht aan de overkant van het fietspad, je zou er straal aan voorbij lopen" (AS), "vogel van dit jaar, aan de ene kant twee waspennetjes, aan de andere kant vier. Toevallig teruggevonden, na twee uur op de eerste vindplaats te hebben gezocht" (RBos).

Hoogste aantal van **Roek** is 5 in Waterland: op 9/11 aan de Nieuwe Gouw (JH) en op 15/11 langs de A10 in Noord (Fred Scholte). In het Diemerpark op 8/10, 16 en 30/11 max. 4 overvliegend (FvG, ZB, LH). De gehele periode worden ze waargenomen in de Aetsveldsche Polder, max. 3 vogels overvliegend (EdB). Op 30/10 vliegen er 2 1kj vogels over IJburg (EH). De **Raaf** wordt wederom op veel plekken waargenomen. Vanuit de omgeving van de Vijfhoek en het Diemerpark zijn er waarnemingen tot in december, en in de Aetsveldsche Polder in de periode 8/10-17/11. In Waterland worden ze tot half december gezien in o.a. de Blijkmeerpolder en in de omgeving van de Kinseldam en Polder IJdoorn.

Matkop wordt het meest waargenomen op de Vijfhoek, gedurende nagenoeg de gehele periode; de laatste melding is op 22/12 (LH). Schaars zijn de meldingen uit het Diemerpark: op 14/11, 20/11 en 15/12 (DvdH, RB, FvG). Eénmaal een roepende vogel in het Diemerbos op 26/11 (LIJ). Een melding van een zingende **Kuifmees** in Artis; "gedurende ca 4 min. gehoord, hoog in boom bij Uilenruïne. Na die tijd weer verdwenen" (EV). Op 7 en 25/10 worden resp. 7 en 25 **Zwarte Mezen** gezien op de

Vijfhoek (GvD, SH). Op 18/10 en 19/11 zijn er 2 ex. in ZuiderAmstel (ADw, Frank Warendorf), in de periode 21/10-26/12 max. 2 op Landschoon (1e wrn. Nittert van der Water) en in de periode 22/10-28/12 ook max. 2 op Westgaarde (1e wrn. RR en Jan van Blanken).

De gehele periode wordt **Baardman** waargenomen op de Vijfhoek en in Waterland. Op de Vijfhoek maximaal 16 op 18/10 (GvD); het hoogste aantal in Waterland is 12 in Polder IJdoorn op 23/12 (KJP). In de periode 31/10-20/12 worden ze gemeld in het Diemerpark (FvG, LH). Op 10/10 foerageren er 3 in de Lutkemeer (RR) en op 17/12 bevindt zich er 1 in Botshol (Johan Barth).

Boomleeuweriken worden waargenomen op de telposten Aetsveldsche Polder op 12/10 en 17/11 (EdB), de Vijfhoek in de periode 22/10-12/11 (GvD, Edb, RvD, RB, SH) en het Diemerpark 22/10-19/11 (LIJ, LH, FvG). Op 18/10 vliegen er 6 over de Watergraafsmeer (Filip Szutowicz).

De laatste **Huiszwaluw** wordt gehoord op IJburg op 6/10 (RB); de **Oeverzwaluwen** zijn vaak in september al vertrokken, zo ook dit jaar. Opvallend is de waarneming van een **Boerenzwaluw** op 22/11 aan de Muider kust (Wim van der Schot); de laatste waarneming ooit in de Amsterdamse regio.

Op 8/10 wordt 1 **Bladkoning** waargenomen op de Vijfhoek (SH, RB), en op 10/10 2 ex.; “aanvankelijk één vogel. Gedurende hele ochtend zo nu en dan roepend. Op een latere opname is een tweede exemplaar te horen en te zien” (GvD, MB). Op 10 en 12/10 zit er 1 in Slotervaart (Michael van Beveren, VvB). In de periode 13-27/10 roept er 1 in Middenhoven; “één roepsessie vanuit huis gehoord (...) goed te zien in de knotwilgen (...) Steeds ontdekt op geluid vanuit de werkkamer met raam open” (1e wrn. Anton Duijnhouwer), op 30/10 1 in Noord (JH) en op 6/11 de laatste in Frankendael (DvdH).

Een **Siberische Tjiftjaf** wordt gezien en gehoord op de Vijfhoek op 23/10: “bleek, kleurloos beest”. Roepje klopte eveneens op SibTjif” (JH) en 15/12; “onregelmatige

FOTO: ROELY BOS

Pestvogel, Diemerpark, 15 november 2023

FOTO: EDIAL DEKKER

Appelvink, Nieuwe Ooster, 25 december 2023

hiep-hiep roepjes gehoord. Beest had geen geel, duidelijke wenkbrauwstreep en donkere poten” (Koen Wonders). Op 9/11 zit er 1 in Westpoort; “overduidelijk de hoge ‘hiep’ gehoord” (Frank Baars) en op 25/11 langs de Zeedijk in Waterland (RH). **Beflijsters** worden 26 keer gemeld in de periode 8-26/10, veelal overtrekkend naar zuid. Slechts één melding ten noorden van Het IJ: op 10/10 in Tuindorp-Oostzaan (DD). Twee meldingen in november: op 3/11 een mannetje op IJburg (PvdW) en op 4/11 1 naar zuid in het Diemerpark (LH, FvG). Hoogste aantal **Grote Lijster** is 7, op 18/10 over de Aetsveldsche Polder (EdB).

Op 2/10 wordt ’s avonds een opmerkelijk geluid vastgelegd in de Watergraafsmeer. Het blijkt een roepje van een **Bonte Vliegenvanger** te zijn (GvD). Het is pas de vierde waarneming ooit in oktober in de Amsterdamse regio.

Een aantal decemberwaarnemingen van **Zwarte Roodstaart**: 3 en 22/12 in de omgeving van de Holendrechtse zijweg thv het viaduct onder de A9 (SH, EV), 6/12 in Duivendrecht (Martin Camphuijsen) en op 12/12 bij Schiphol (Wichard Hulsbergen). In het Diemerpark worden 2 **Gekraagde Roodstaarten** gezien op 1/10 (PvdW). Een opvallende melding van een mannetje laat in het seizoen: “net een gekke waarneming gedaan gewoon bij mij om de hoek op Zeeburgereiland: een vogeltje dat erg op Gekraagde Roodstaart leek, fel oranje staart, grijs-blauwe mantel en vleugels, duidelijk oranje borst. Grijzig kopje ook, met lichte wenkbrauwstreep en nog wat tekening, maar hij was na 2 seconden weg, heb het niet duidelijk gezien. In vlucht was de oranje staart opvallend. Hij had geen duidelijke zwarte keelvlak. Formaatje koolmees ongeveer. Zat heel kort op een stengel aan de zijkant van een rietkraag. Ik heb ook wat foto’s op waarneming bekeken die in die periode gemaakt waren, daarna besloten dat het echt een mannetje Gekraagde Roodstaart was geweest, want duidelijk rossige borst. Ik zag enkele exemplaren op foto die net als de «mijne» wat zwart-witte spikkels hadden bij de keel ipv de volledig zwarte vlek” (Katrien Depuydt). Deze waarneming op 26/10 is de laatste waarneming ooit in het jaar.

Op 10/10 wordt nog een **Paapje** gemeld in de Lutkemeerpolder (EV); geen **Tapuiten** dit kwartaal.

De laatste **Gele Kwikstaart** vliegt over de Vijfhoek op 23/10 (SH).

Een **Grote Pieper** vloog over de Vijfhoek op 8/10 (SH, RB) en over de Aetsveldsche Polder op 10/10 (EdB).

Er zijn geen waarnemingen van **Boompieper** dit kwartaal. **Oeverpiepers** worden gemeld op Marken, op 10/10 en 25/11 (Will Schep, EdB) en langs de Zeedijk op 11/11 (EdB, RvD). Hogere aantallen van **Waterpieper**: 13 vogels op 22/10 in Polder de Peereboom (JK), ca. 40 op 28/11 aan de Poppendamergouw (Frank Schuring) en 11 op 10/12 in de Hemhavens (EdB).

Een hoog aantal **Appelvinken** in De Hoge Dijk: 7 op 15/12 (ZB). Dit najaar is er een influx van barmsijzen in Nederland, veroorzaakt door een tekort aan zaden in het hoge noorden. Uit ringonderzoek blijkt dat deze vinkachtigen enorme afstanden kunnen afleggen. Zo werd een **Grote Barmsijs** die op 14 november 2004 werd geringd in Noordoost-China, op 13 november 2005 gevangen in Meijndel, vlak bij Den Haag (bron: website Vogelbescherming). Al eerder schreef ik hoe lastig het is om overvliegende barmsijzen nader te determineren als Grote of Kleine, ook voor ervaren vogelaars. Gezien de bijna 280 meldingen in onze regio van Grote, Kleine en barmsijs spec., herhaal ik het nog maar eens. Het beste is om het geluid op te nemen en het spectrogram te bekijken, maar ook dat geeft niet altijd duidelijkheid. Op uiterlijk zijn de vogels zijn makkelijker te determineren. Ze bevinden zich vaak in elzen of berken. Het blijft echter lastig om alle waarnemingen te beoordelen op juistheid. Enfin, hoge aantallen van **Grote Barmsijs** zijn 326 in het Diemberbos op 3/12 (LIJ), 330 in Polder de Rondehoep op 17/12 (FvG) en 229 naar zuid vliegend over de Vijfhoek op 30/12 (GvD). Het hoogste aantal van **Kleine Barmsijs** is 90 in De Amstelveense Poel op 4/12 (Gerard van Buuren). Hoge aantallen **Barmsijs onbekend**: 69 naar zuid over de Aetsveldsche Polder op 17/11 (EdB), 186 over de Vijfhoek 22/11 (MB, FV) en 70 in het Diemberbos op 3/12 (Fons de Meijer). Het hoogste aantal van **Kruisbek** is steeds 10 en wel overvliegend op 4/10 over de Vijfhoek (GvD, FV), op 5/10 over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD) en op 6/10 over het Diemerpark (FvG). Een ander mooi aantal is 6 over IJburg op 16/10 (EH). Op 22/10 wordt 1 **Sneeuwgors** gefotografeerd op het nieuwe uitkijkpunt aan de Zeedijk in Waterland (Kerstin Monsanto). Op 11/11 zijn er 4 op Marken (Barend de Boer) en op 18/12 hetzelfde aantal op IJburg (Roy Slaterus). Op 26/12 zit er 1 langs de Kinselbaai (AS). In de Aetsveldsche Polder vliegt een **IJsgors** naar zuid op 17/11 (EdB).

Op 22/11 wordt een **Europese Kanarie** gemeld, vliegend naar zuidoost over het Diemerpark (FvG).

Gebruikte afkortingen

ADw	Arjan Dwarshuis	HvO	Hans van Oosterhout	RB	Rob Baars
AS	Adrie Streefland	IV	Iwan Vermeij	RBos	Roely Bos
CW	Cor Wies	JH	Joep Heldoorn	RH	Rudi Hofman
DB	Dick Bresser	JK	Jurren Koerts	RR	Rutger Rotscheid
DD	Daan Drukker	KJP	Kon Jo Patrick	RV	René Vos
DvdH	Daan van der Hoeven	LH	Leobard Hinfelaar	RvD	Ricardo van Dijk
EdB	Ellen de Bruin	LIJ	Lodewijk IJlst	SH	Sander Hietkamp
EH	Ewout Huibers	MB	Marcus Breemer	SL	Steven Lenos
EV	Els Velzing	PM	Paul Marcus	VvB	Valentijn van Benthem
FV	Frank Visbeen	PR	Pim Rijk	WP	William Price
FvG	Frank van Groen	PvdW	Piet van der Werf	ZB	Zimbo Boudewijns
GvD	Guus van Duin				

Wat vinden de buren?

JOHN VAN DER WOUDE

Slangenarend

FOTO: HARRY DE KLEIN

VWG Het Gooi en omstreken - De Korhaan jg. 57, 2023 nr. 4

Slangenarend bij Naardermeer

Afgelopen zomer hield zich bij het Naardermeer een Slangenarend op, een vogel in het tweede kalenderjaar die sterk in de rui was. Hij zat overwegend in de bosrand aan het eind van de Melkmeent. De vogel had daar geregeld aanvaringen met andere roofvogels, zoals Bruine Kiekendief, Boomvalk en ook een keer Zeearend. Het overzomeren van deze Slangenarend zal menige Ringslang van de randzone van het Naardermeer het leven hebben gekost. Door het creëren van natte natuur gaat het goed met de Ringslang in Nederland, en Slangenarenden worden in steeds meer gebieden gezien. Het eerste Nederlandse broedgeval zal waarschijnlijk niet lang meer op zich laten wachten.

Vogelbeschermingswacht Zaanstreek - De Kieft jg. 47, 2023 nr. 3

Boek over Wormer- en Jisperveld

'Een pracht land van water' is een nieuw boek over het Wormer- en Jisperveld, één van de grotere weide- en moeraspolders van de Zaanstreek. Het bezoekerscentrum van dit natuurgebied is de Poelboerderij aan de noordrand van Wormerveer. Daar is dit boek van twintig hoofdstukken met uiteraard veel foto's te koop, voor €15,95. Eén van die hoofdstukken gaat over riet- en moerasvogels, en daarin worden Rietzanger, Rietgors, Kleine Karekiet, Snor, Sprinkhaanzanger, Baardman, Blauwborst, Bosrietzanger, Roerdomp, Bruine Kiekendief en rallen behandeld.

Oeverzwaluwkolonies 2023

2023 is met 286 bezette nesten een topjaar gebleken voor de Oeverzwaluwen in de Zaanstreek, terwijl het voor Noord-Holland als geheel juist niet zo'n goed jaar was. In de Zaanstreek deden vooral de kolonies Kanaaldijk Spijkerboor, Afvalzorg Nauerna en Buitenhuisen het goed. De kunstwand van Het Twiske deed het niet zo goed, waarschijnlijk doordat er in die wand ook IJsvogels waren gaan broeden. De kolonie Kanaaldijk Spijkerboor (120 bezette nesten!) zit in een zandhoop op een boeren erf; de familie is trots op hun zwaluwtjes. Ooit heb ik tijdens de aanleg van metrostation Gaasperplas er bij de opzichter voor gepleit om de tijdelijke oeverzwaluwkolonie in een zandwand te ontzien, en ook daar merkte ik gelukkig diezelfde welwillendheid ten aanzien van de 'grondzwaluwtjes'.

Houtsnip

Grauwe Klauwier

Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk - De Strandloper jg. 55, 2023 nr. 4 *Houtsnippen in de AW-duinen*

In de Amsterdamse Waterleidingduinen broeden op enkele plekken Houtsnippen. Als je bijvoorbeeld in de omgeving van ingang De Zilk tot in de avond-schemering blijft hangen, heb je een redelijke kans ze langs te zien vliegen met hun snorrende roep. De Noordwijkse vogelaars hebben nu gedetailleerd studie gemaakt van het broeden van deze geheimzinnige vogel, en wat blijkt? De Adelaarsvarens die steeds meer bezit namen van de duingraslanden blijken favoriet bij de Houtsnip. Voor de beheerders van de AW-duinen is er nu een dilemma, want ze waren juist bezig om de Adelaarsvaren terug te dringen om weer plaats te maken voor duingraslanden. Hier horen we vast meer over.

VWG Zuid-Kennemerland - Fitis jg. 59, 2023 nr. 4

2023 goed jaar voor Grauwe Klauwier

Tot 1970 was Grauwe Klauwier een schaarse broedvogel in de Kennemerduinen, met bijvoorbeeld vijf paren in 1952. Na 1970 waren er af en toe broedgevallen, maar na 2014 leek de soort hier weer verdwenen te zijn als broedvogel. Dat was vreemd, want elders in Nederland deed deze prachtige vogelsoort het steeds beter. Pas in 2022 was er weer een geslaagd broedgeval in deze duinregio. In 2023 was het dan eindelijk raak, met vier broedgevallen in het werkgebied van deze vogelwerkgroep, namelijk in de Kennemerduinen, Duin- en Kruidberg en de AW-duinen.

Een natuurmarathon bij Spaarnwoude

Nee, dit is geen 'mud run' waar we vooral in de broedtijd zo de pest aan hebben, maar een heel etmaal inventariseren van allerlei natuur. Deze natuurmarathon was georganiseerd door KNNV, IVN en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

en vond in augustus vorig jaar plaats bij Spaarnwoude. Het ging om veertien excursies met in totaal honderd deelnemers. Er werd geïnventariseerd op vogels, vleermuizen, nachtvlinders, vissen, insecten, kleine dieren in het riet, bodemfauna en oeverplanten. De deelnemers waren enthousiast, ook doordat ze ineens zoveel geleerd hadden over allerlei nieuwe aspecten van een vertrouwd gebied. De slootkanten rond Spaarnwoude zijn bijzonder rijk aan kenmerkende oeverplanten die elders sterk achteruitgaan. De grote verscheidenheid aan nachtvlinders (110 soorten in één nacht) was ook een mooie opsteker. De vogelwerkgroep liet de deelnemers oefenen met de LiveAtlas van Sovon.

Opvallend vroege Alken

De laatste jaren worden steeds meer Alken gezien voor de kust. Dan gaat het om Alken dicht bij de kust, want op grotere afstand is het verschil met Zeekoet niet goed te zien en worden ze slechts genoteerd als AZtjes. Ook worden Alken dood aangetroffen op het strand, en dit jaar opvallend vroeg in het najaar. Mogelijk is er een verband met het opwarmen van het Noordzeewater door de klimaatsverandering. De Alken zouden daar dan te weinig voedsel kunnen vinden.

Vogelwacht Utrecht - De Kruisbek jg. 66, 2023 nr. 5

Vogelen en duurzaamheid

In deze vogelwerkgroep is een discussie gaande over duurzaam vogelen, mede naar aanleiding van het boek Low-carbon Birding van Javier Caletrio uit 2022. Het is een gevoelige materie, want menig vogelaar wil graag ook verder van huis vogelen dan de directe omgeving. Toch trekt juist de 'local patch' steeds meer aandacht. Zo'n gebied dicht bij huis leer je steeds beter kennen, en een bezoek met andere vogelaars is gemakkelijk en op korte termijn te organiseren. Een doel van zo'n lokale excursie is, naast de vogels, ook gewoonweg het samenzijn. Voor die gezelligheid kun je net zo goed dichtbij vogelen. Excursies verder van huis worden nu standaard met de auto gedaan, maar je kunt ook zoeken naar bestemmingen die goed per openbaar vervoer te doen zijn. Maar diverse deelnemers aan de discussie zouden de verre excursies zoals naar de Lauwersmeer, Zeeland en Texel beslist niet willen missen, en daar heb je ook ter plekke meestal een auto nodig - nou ja, mede 'nodig' omdat je in zo'n streek zoveel mogelijk deelgebieden wilt zien. Belangrijk is dan natuurlijk dat die auto's vol zitten.

Halsbandparkieten in Utrecht

Vanuit Amsterdam zijn Halsbandparkieten zich sinds de eeuwwisseling gaan vestigen in de stad Utrecht, via de Vecht. Recentelijk worden ze ook in de randgemeenten en verder weg in de provincie waargenomen. Of ze daar ook broeden is niet duidelijk. In Amersfoort is de soort nog vrij zeldzaam maar dat is een kwestie van tijd. Het Faunabeheerplan Utrecht wil deze exoot "verjagen met ondersteunend afschot", met als argument dat de parkieten schade zouden toebrengen aan de gewassen in het veld. Is dat waar? Hoe dan ook, in 2022 zijn er met afschotvergunning 78 gedood in de provincie, aldus het jaarverslag van de Faunabeheereenheid Utrecht. Het bestuur van de vogelwerkgroep overweegt juridische stappen tegen de afschotvergunning. ↵

Mieneke Kamp-Kwantes (1921-2023)

RUUD VLEK MET DANK AAN PAUL MARCUS

De nestora van de Amsterdamse vogelvrouwen is ons ontvallen. Mieneke Kamp-Kwantes, de weduwe van het vroegere VWGA-erelid Bert Kamp, overleed op 17 december j.l.. Zij werd 102 jaar oud.

VWGA-erelid Mieneke Kamp-Kwantes, geboren in Amsterdam in april 1921, deed samen met haar man (overleden 2014) allerlei veldprojecten, o.m. in het Amsterdamse Bos en op Ameland. Zie het In memoriam van Bert Kamp in de Gierzwaluw 52 (1). In de Gierzwaluw schreven ze samen over Boomvalken broedend boven een tennishal aan de Burgemeester Röellstraat in Nieuw-West (Gzw. 33 nr. 1/2, 1996; De Takkeling 9, 2001) en over een onvindbaar Sperwernest in het Sloterpark (Gzw. 34 nr. 3, 1996).

De rouwkaart met voorop twee Pimpelmezen vermeldt dat zij rustig is weggeleden uit het leven. We herinneren ons een enthousiaste vogelares en een gedreven vogelbeschermster. Een erg sympathieke vrouw.

Redactie Tycho Fokkema, tycho@easywriter.nl, Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl, Anouk Zuurmond, anouk.zuurmond@gmail.com

Eindredactie Marion de Groot

Vormgeving Robert Heemskerck, 06-23440870, robhee@online.nl

Voorzitter Marc Menon, 06-51595399, m.menon@online.nl

Secretaris Joke van der Boon, secretariaat@vogelsamsterdam.nl

Penningmeester Peter Kroon, penningmeester@vogelsamsterdam.nl

Algemene bestuursleden Teun van Dijk, 020-6141492, tr.vandijk@planet.nl, Luella van Turnhout, 06-55014000, luellavant@gmail.com, Piet van der Werf, info@pietvanderwerf.com

Commissie Bescherming Ewout Huibers, bescherming@vogelsamsterdam.nl

Commissie Veldwerk Kolonievogels & broedvogelinventarisaties: Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl, MUS: ellen.de.bruin@hotmail.com

Roofvogels en uilen: Teun van Dijk, tr.vandijk@planet.nl

Coördinatie IJsvogels Jan Jongejans, jan.jongejans@tiscali.nl

Coördinatie Watervogel- & midwintertelling Zimbo Boudewijns, zimboboudewijns@fastmail.com

Waarnemingensecretaris Ellen de Bruin, ellen.de.bruin@hotmail.com

Excursies Mieke Kranstauber, miekekranstauber@hetnet.nl.

Lezingen Marc Menon, 06-51595399, m.menon@online.nl

Website www.vogelsamsterdam.nl

Ledenadministratie Charlotte van Duijl, ledenadministratie@vogelsamsterdam.nl

Lidmaatschap Leden met digitale Gierzwaluw €17,50, Stadspas €15,-
Huisgenootleden €4,50. Met papieren Gierzwaluw €27,50, Stadspas €25,-

Betaling via NL 60 INGB 0005060400, t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam te Amsterdam

Postadres Coronelstraat 36, 1063 ER Amsterdam

Kopij-deadlines van de Gierzwaluw: 20 januari, 20 april, 20 juli en 20 oktober.

Overname van artikelen: gaarne in overleg met de redactie

Zin in een visje

Nu grote kans op doortrekkers

De Visarend is een van de wijdst verbreide landvogels. De soort komt voor op ieder continent, behalve Antarctica. Kees Wevers zag deze vogel op zijn reis in de VS (pagina 23). In april trekken veel Visarenden over Nederland, op weg naar hun broedgebied.

Goed omhoog kijken dus! Niet iedere meeuw is wat het lijkt.

